

GÁLDU ČÁLA

Tidsskrift for urfolks rettigheter Nr. 2/2006

En ny æra for urfolk

De forente nasjoners permanente forum for urfolkssaker

AV HADI KHOSRAVI LILE

«Dere har et hjem her i de Forente nasjoner... Vi begynner et nytt kapittel i historien om urfolk i de Forente nasjoner»

– *Generalsekretær Kofi Annan*

En ny æra for urfolk

FNs Permanente forum for urfolkssaker

«Dere har et hjem her i de Forente nasjoner... Vi begynner et nytt kapittel i historien om urfolk i de Forente nasjoner»

– *Generalsekretær Kofi Annan*

Av Hadi Khosravi Lile

Gáldu Čála – tidsskrift for urfolks rettigheter Nr 2/2006
Redaktør: Magne Ove Varsi

En ny æra for urfolk
De forente nasjoners permanente forum for urfolkssaker
Forfatter: Hadi Khosravi Lile
© Hadi Khosravi Lile og Kompetansesenteret for urfolks rettigheter
Guovdageaidnu/Kautokeino 2006

Omslagsfoto: Hadi Khosravi Lile
Grafisk produksjon: Elle Kirste Porsanger, AlfaBehta Grafiske
Trykk: Ykkös Offset OY, Vaasa

Redaksjonens adresse:
Kompetansesenteret for urfolks rettigheter
NO 9520 Guovdageaidnu/Kautokeino
Telefon +47 7848 800 Fax +47 7848 8020
E-post: mov@galdu.org
www.galdu.org

ISBN 82-8144-022-8
ISSN 1504-4262

Forord

Svært lite har blitt skrevet om FNs Permanente forum for urfolkssaker. Dette nummeret av Gáldu čála presenterer et av de aller første vitenskapelige arbeidene om Permanent forum. Denne institusjonen har mer enn noen annen internasjonal organisasjon gitt stemme til urfolk internasjonalt. Hvis det er én ting alle urfolk i verden har til felles, så er det at de har vært undertrykte av sine regjeringer, og de ønsker ikke at regjeringen skal tale på deres vegne.

Internasjonale institusjoner, som kan gi stemme til saker urfolk anser som viktige og øve press på regjeringene, er av vesentlig betydning for urfolk. Denne artikkelen setter Permanent forum inn i en historisk kontekst som understreker betydningen av institusjonen. Man kan konkludere med at etableringen av Permanent forum utgjør begynnelsen på en ny epoke for urfolk internasjonalt. Vi er nå synlige for første gang. For første gang har vi eget sete i maktkamrene i FN. For første gang kan vi tale vår egen sak gjennom våre egne eksperter, ikke bare som tilskuere som buer og heier fra sidelinjen. Denne artikkelen analyserer Permanent Forums mandat og struktur og reiser en rekke kritiske spørsmål relatert blant annet til finansiering, beslutningstaking, menneskerettigheter og valgprosesser. Noen regjeringsrepresentanter i Permanent forum synes å mene at de har vetorett i enkelte saker. Meningen er at de skal fungere som uavhengige eksperter på urfolkssaker, men når de nekter å snakke om enkelte saker, hvor uavhengige er de egentlig? Skal ikke en ekspert på urfolkssaker være villig til å snakke om alle tema og kunne dele sine perspektiver med andre? Dette er ett av flere spørsmål denne artikkelen stiller.

Magne Ove Varsi

Direktør

Gáldu Kompetansesenteret for urfolks rettigheter

Innhold

Forord	5
Introduksjon	7
Den internasjonale historiske kontekst	9
En ny æra i internasjonal lov	9
Folkeforbundet	10
International Labour Organisation	11
ILO-konvensjon Nr. 107	12
ILO-konvensjon nr. 169	13
Arbeidsgruppen for urbefolkninger (WGIP)	14
Betydningen av WGIP	14
Draft Declaration	15
Spesialrapportøren	15
Etableringen av Permanent forum	16
Ekspertseminarene	16
Generalsekretærens gransking.....	17
De internasjonale urfolkskonferansene.....	18
Ad-hoc-arbeidsgruppen	19
Etableringen av Det permanente forum.....	20
Mandat og struktur	21
Medlemskap.....	21
Nominasjonsprosessen	22
Den hierarkiske plasseringen av Permanent forum	23
Mandatet	23
Koordineringsrollen til Permanent forum	24
Beslutningsprosedyrer.....	25
Møter og rapporter	25
Finansiering	25
Sekretariatet.....	26
Hovedforsamlingene	27
Samarbeid med Sikkerhetsrådet	27
Urfolkskvinner	27
Tusenårsmålene	28
Menneskerettigheter	29
Menneskerettigheters rolle i Forumet.....	29
Prinsippet om konsensus.....	33
Innflytelse og makt.....	36
Fremtiden til Arbeidsgruppen for urbefolkninger (WGIP).....	38
Konklusjoner	41
Referanser	43

Introduksjon

Hendelser som har fått global betydning, som for eksempel tegningene av Mohamed, har vist oss at menneskeheten er i ferd med å bli ett globalt samfunn. Alle samfunn, nasjoner, stater og kulturer sliter med å mestre denne nye virkeligheten. Lidelsene og smerten av en ny verdens fødsel kan sees over alt. Globaliseringsprosessen øker tempoet for hver dag som går. I denne nye verden må menneskene forme og iverksette nye styrende og lovgivende institusjoner. De forente nasjoner er det eneste virkelige skritt mot et verdensomspennende styringssystem som søker å favne hele menneskeheten. Helt siden "den globale alderens" begynnelse da Folkeforbundet og *International Labour Organisation* (ILO) ble grunnlagt, har urfolk blitt behandlet som om de ikke eksisterte. Regjeringer over hele verden har i stor skala systematisk arbeidet for å utslette urfolk, deres kultur og levevis. Uten lovhjemmel har de tatt eieendommen i urfolks land og vann. Regjeringer har også systematisk ignorert urfolks krav om selvstyre og om en selvstendig stemme, både lokalt og internasjonalt. Hvis det er noe alle urfolk har til felles, så er det at de ikke stoler på regjeringer og at de ønsker å tale på egne vegne.

Den 28. juli 2000, på den 45. generalforsamlingen for FNs Økonomiske og sosiale råd (ECOSOC) ble det med generell konsensus avgjort å etablere FNs Permanente forum for urfolkssaker (UNPFII).¹ Dette har blitt beskrevet som en av de viktigste historiske begivenheter for urfolk og som

en unik hendelse i FNs historie. I en tale til Permanent forum, 24. mai 2002, lovpriste generalsekretær Kofi Annan Forumet med disse ordene:

På samlingen første dag i forrige uke hilste presidenten av ECOSOC dere med disse ordene: "Velkommen til familien av de Forente Nasjoner". Jeg vil gjerne gjenta dette og si til alle verdens urfolk: "Dere har et hjem her i de Forente nasjoner"... Vi begynner et nytt kapittel i urfolkenes historie i de Forente nasjoner... Jeg er ikke i tvil om at dere som nye medlemmer av de Forente nasjoners familie vil bidra enormt til organisasjonens misjon om fred og fremskritt."²

Hva var det som fikk generalsekretæren til å bruke slike høytidelige ord om den nye institusjonen? Hva er grunnen til at FNs Permanente forum for urfolkssaker representerer et nytt kapittel i urfolks historie i FN? Har urfolk virkelig blitt "nye medlemmer" av FN? De fleste er helt uvitende om hvor viktig Permanent forum er. Selv menneskerettighetsekspertene har få eller ingen kunnskaper om Forumet, og det er nesten ikke skrevet noen ting om det. Kanskje overdrev generalsekretæren en smule, eller kanskje han bare prøvde å være hyggelig? I denne artikkelen vil jeg kort gjennomgå urfolkenes historie i internasjonal kontekst før det Permanente forum ble etablert. Jeg vil presentere prosessen som førte til etableringen av Forumet. Jeg vil gi en detaljert beskrivelse av mandatet og strukturen til

¹ Fra nå av vil jeg referere til det Permanente forum for urfolkssaker enten som UNPFII, det Permanente forum eller som Forumet. For videre informasjon om etableringen av det Permanente forum se: Economic and Social Council Resolution 2000/22: Establishment of a Permanent Forum on Indigenous Issues, 45th plenary meeting 28. juli 2000, UN doc. E/RES/2000/22, tilgjengelig, 3 August 2004 på: [http://www.unhcr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/E.RES.2000.22.En?Opendocument](http://www.unhcr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/E.RES.2000.22.En?Opendocument)

² Se: UN Press Release; 'You Have A Home At The United Nations' Says Secretary-General, As Indigenous Forum Concludes First Session, UN Doc. SG/SM/8249, HR/4603, 24. mai 2002, tilgjengelig 9. september 2004 på: <http://www.un.org/rights/indigenous/sgsm8249.doc.htm>

Permanent forum. Og til sist har jeg sett spesielt på menneskerettighetenes rolle og fremtidsutsiktene til Permanent forum. Urfolk kan ikke ignoreres lenger. De kan ikke behandles som om de ikke eksisterer. FNs Permanente forum for urfolkssaker har skapt en ny standard for global styring.

Den internasjonale historiske kontekst

Den ytterste respekt skal alltid vises overfor indianerne. Deres land og eiendeler skal aldri bli tatt fra dem uten deres samtykke.
– USAs regjering, 13. juli 1787

I begynnelsen av det nittende århundre var urfolk beskyttet av flere internasjonale traktater. Men med økende fokus på utenrikspolitikk og internasjonalt samarbeid ble urfolk i mange land gjort til et innenrikspolitisk anliggende og ignorert i internasjonal sammenheng. De forsvant fra kartet og ble behandlet som om de ikke eksisterte. I stedet for å bli behandlet som subjekter i internasjonal lov ble de behandlet som et innenriksproblem – en sykdom for nasjonalstatens suverenitet. Spørsmålet er hvordan urfolk reverserte denne trenden og gjenvant en rolle i den internasjonale kontekst.

En ny æra i internasjonal lov

I 1899 og 1907 markerte to hendelser starten på en ny æra i internasjonal lov og samarbeid. Fredskonferansene i Haag, den første initiert av Tsar Nikolai og den andre av president Theodor Roosevelt, ville forsøke å etablere universelle standarder for lov om landkrig, lov om sjøkrig og fredelig konfliktforlik. Konferansene førte til etableringen av den Internasjonale domstolen i Haag. På den andre fredskonferansen deltok 43 land. Alle kontinenter var representert bortsett fra Afrika.³

Det er interessant å merke seg at økt

fokus på globalt samarbeid og standardsetting kom bare få år etter et innenrikspolitisk skifte i USA. Skiftet innebar en mye hardere ikke-forhandlingspolitikk overfor indianerne. Gjennom store deler av det nittende århundre klarte mange indianske grupper i Nord-Amerika å opprettholde en høy grad av politisk autonomi. Det oppnådde de delvis gjennom væpnet motstand og delvis ved å skrive under på ”traktater” på såkalt ”nasjon til nasjonsgrunnlag”. Slike traktater ble inngått lenge etter Uavhengighetserklæringen i 1776. Den 13. juli, 1787 vedtok USA ”North-West Ordinance,” som blant annet sa:

Den ytterste respekt skal alltid vises overfor indianerne. Deres land og eiendeler skal aldri bli tatt fra dem uten deres samtykke; og deres eiendom, rettigheter og frihet skal aldri bli invadert eller forstyrret, unntagen gjennom rettferdige og lovlige kriger autorisert av Kongressen; men lover tuftet på rettferd og menneskelighet skal fra tid til annen bli laget for å forhindre at gale ting blir gjort mot dem og for å opprettholde fred og vennskap med dem.⁴

I dag beskriver indianerne og inuittene i USA og Canada seg som ”de første nasjoner”. Indianerne kan gjøre dette fordi de tradisjonelt ble kalt for nasjoner av ulike myndigheter og fordi avtalene de skrev under på tok utgangspunkt i prinsipper om internasjonal lov.⁵ En serie hendelser

³ Se Malanczuk, Peter. Akerhurst's Modern Introduction to International Law, Seventh edition, London: publisert av Routledge, 1997, side 22-23.

⁴ Fra en bestemmelse for regjeringen i USAs territorium nordvest for elven Ohio, 32 J. Continental Congress side 340-341 (13. juli, 1787). Hentet fra et sitat i: Wiessner, Sigfried. Rights and Status of Indigenous Peoples: a Global Comparative and International Legal Analysis, i red. James S. Anaya: International Law and Indigenous Peoples, Burlington (USA): Publisert av Ashgate Publishing Company, 2003, side. 296-297

⁵ For mer informasjon om de første internasjonale avtaler, se artikkel av: Sanders, Douglas. The Re-Emergence of Indigenous Questions in International Law, i red. Anaya, James: International Law and Indigenous Peoples, Burlington: publisert av Ashgate Publishing Company, 2003, side 56-63. Se også: Fadden, John Kahionhes. The Six Nations: The Oldest Living Participatory Democracy on Earth, inkludert mange linker til andre internettkilder om amerikansk urfolkshistorie, tilgjengelig 19. juli 2004 på: http://www.ratical.com/many_worlds/6Nations/index.html

gjorde likevel slutt på de første nasjonenes autonomi, og respekten for internasjonal lov i forhold til dem nådde et bunnivå. Den tradisjonelle måten å forhandle med indianerne – nasjon til nasjon – var overflødig i maktpolitisk forstand og ble avsluttet av Kongressen i 1871. De 370 avtalene som var inngått mellom 1778 og 1871 ble med et pennestrøk gjort ugyldige og var ikke lenger regnet som en del av internasjonal lov. De saker som avtalene refererte til, ble en del av det nasjonale innenrikspolitiske rettsområdet, og de politiske myndigheter betraktet derfor avtalene som irrelevante.⁶ Indianerne ble betraktet som nasjonale borgere av staten og hadde ingen status som nasjon ut over sitt statsborgerskap. Dette politiske skiftet kan man også se i Norge og Skandinavia. Samene (og spesielt reindriftssamene) var beskyttet av internasjonale lover basert på deres tradisjonelle bruk av landet. Lappekodisillen av 1751 som beskyttet reineiernes rett til fritt å krysse grensen mellom Norge og Sverige var en anerkjennelse av reineiernes sedvanerett til å bruke landet slik de hadde gjort i uminnelige tider. Men myndighetenes holdninger og rettsavgjørelser i Høyesterett forandret seg mot slutten av det nittende århundre. Reindrift ble betraktet som usivilisert og skadelig for naturen. I tillegg ble landet ansett som utelukkende statens eiendom, og staten kunne aller nådigst tolerere en viss bruk. Reineierne hadde ved slutten av 1930-tallet mistet alle rettigheter til bruk av landet. De var helt og holdent avhengige av staten.⁷ Det er verdt å merke seg at i andre land ble mange urbefolkningsgrupper ikke engang betraktet som mennesker, for ikke å snakke om som nasjoner. I Australia ble hele kontinentet

betraktet som *terra nullius* da de hvite settlerne kom.⁸ Det utrolige er at denne grusomme forestillingen forble uforandret i rettsvesenet helt frem til 1992 da høyesterett i Australia endelig anerkjente aboriginernes ”menneskelige potensiale”. Mambodommen lyder som følger:

Den allmenne lovgivning i dette landet ville opprettholde en urettferdig rettspraksis hvis den skulle forsette å støtte den utvidede forestillingen om *terra nullius* og insistere på å beskrive urbefolkningen i de australske kolonier som for sosialt og samfunnsmessig lavtstående til å inneha rettigheter og interesser i land.⁹

Folkeforbundet

Fredskonferansene i Haag unnlot å ta opp de virkelige spenningene i verden, og klarte ikke å forhindre Første verdenskrig. Etter Første verdenskrig ble to revolusjonære internasjonale organisasjoner for fred etablert som en del av de Europeiske fredstraktatforhandlingene på Fredskonferansen i Paris i 1919. De 26 artiklene som konstituerte Folkeforbundet ble nedtegnet i Del I, mens konstitusjonen for International Labour Organisation (ILO) fikk plass i Del XIII. Det var omtrent på denne tiden at urfolk i flere land begynte å organisere seg. Den første organisasjonen med en såkalt ”pan-indian” målsetting var *Society of Indians (SAI)* grunnlagt i 1911. Den første lokale organisasjonen i USA var *Alaska Native Brotherhood* grunnlagt i 1912. Forsøk på organisering ble også gjort i Skandinavia og blant maoriene i New Zealand.¹⁰

Man kunne ha forventet at Folkeforbundet var den organisasjonen som skulle ta opp urfolkssaker. President Wilson hadde

6 Dette var ifølge Henrik Minde (1995) endelig besluttet i Høyesterettsdommen av 1903 i saken Lone Wolf v. Hitchcock. Se Minde, Henry. *The International Movement of Indigenous Peoples: a Historical Perspective*, i red. Terje Brantenberg & co. *Becoming Visible; Indigenous Politics and Self-Government* (Proceedings of the Conference on Indigenous Politics and Self-Government in Tromsø, 8-10 November, 1993), Tromsø: publisert av Senter for samiske studier på Universitet i Tromsø, 1995, side. 10-13. Se også Pruncha, Francis Paul. *The Great Father: The United States Government and the American Indians*, Lincoln: publisert av University of Nebraska Press, 1986, side 155. Ifølge Sanders (2003) etablerte USAs høyesterett såkalt Congressional jurisdiction allerede i 1886 i dommen: U.S. vs. Kagama, 118 U.S. 375. Se: Sanders, Douglas. *The Re-Emergence of Indigenous Questions in International Law*, i red: Anaya, James: *International Law and Indigenous Peoples*, Burlington: publisert av Ashgate Publishing Company, 2003, side 63.

7 For flere detaljer om sedvanerett og skiftende rettspraksis i Norges høyesterett, se: Bull, Kirsti Strøm: *Samiske sedvaner som rettsgrunnlag for medbestemmelse? Muligheter og begrensninger innenfor norsk offentlighet*, i red. Bjørn Bjerklie og Per Selle: *Samet, makt og demokrati: Sametinget og den samiske offentlighet*, Trondheim: Publisert av Gyldendal Akademiske, 2003, side. 202-218. For mer informasjon om urfolks borgerliggjøring, se Sanders fotnote 6, side. 63-71.

8 *Terra nullius* er et begrep som beskriver et område ubeboet av mennesker, som for eksempel Nordpolen. Se Eide, Asbjørn, *Legal and Normative Bases for Saami Claims to Land in the Nordic*, i red. Gudmundur Alfredson & co. *The International Journal on Minority and Group Rights*, volum 8 No. 2-3, Nederland: publisert av Kluwer Law International. 2001, side127.

9 Se *The High Court of Australia: Mambo et al. v. State of Queensland*, 1992, 107 A.L.R. 1 side 52.

10 Se Minde, Henry. *The International Movement of Indigenous Peoples: a Historical Perspective*, i red. Terje Brantenberg & co. *Becoming Visible; Indigenous Politics and Self-Government* (Proceedings of the Conference on Indigenous Politics and Self-Government in Tromsø, 8-10 november, 1993), Tromsø: publisert av Senter for Samiske studier, 1995, side 15-16.

selv argumentert sterkt for retten til selvbestemmelse, og beskyttelse av minoriteter var en prioriteringssak for Folkeforbundet i tiden det fungerte best.¹¹ Med unntak av noen få tilfeller, ble organisasjonen likevel ikke oppsøkt av urfolksledere. Et betydningsfullt unntak referert til på hjemmesidene til Permanent Forum og nevnt i velkomsttalen til generalsekretær Kofi Annan på Forumets tredje samling, er historien om Haundenosaunee Deskaheh, høvding av Younger Bear Clan og Cauga Nation og talsmann for Six Nations, Grand River Land i nærheten av Brantford, Ontario. Six Nations var den største og rikeste urbefolkningsgruppen i Canada. De hadde vært britenes allierte i kolonikrigene i kampen mot franskmennene og under uavhengighetskrigen mot amerikanerne. Siden endte de opp på den tapende parts side, og under den amerikanske uavhengighetskrigen fikk de ikke autonomi. Da et slikt krav likevel ble tatt opp i 1890, svarte regjeringen i Ottawa med et krav om et demokratisk valgt organ som skulle erstatte den tradisjonelle stammeregjeringen. Dette utløste en konflikt mellom tradisjonalistene og modernistene innad i Six Nations. Til slutt vant tradisjonalistene under ledelse av høvding Deskaheh.¹² I opposisjon til modernistene trappet Deskaheh opp kampen for full selvråderett. I 1929 tilspisset saken seg med kamper innenfor rettsvesenet og voldelige konfrontasjoner. Da generalsekretæren i Folkeforbundet brakte saken på dagsorden i 1923, reiste Deskaheh med en delegasjon fra Six Nations til Genève for å forsvare sin sak. Six Nations hadde støtte fra både Irland, Estland, Panama og Persia. Men England insisterte på at saken var et internt anliggende for det Britiske imperiet, og siden de var vinnere i Første verdenskrig klarte de å fjerne Six Nations fra agendaen. Høvding Deskaheh ble derfor nektet tilatelse til å tale og måtte reise hjem uten å

ha fullført oppdraget sitt. Alle videre forsøk fra urfolksrepresentanter på å nærme seg Folkeforbundet led samme skjebne.¹³ På mange måter representerer Høvding Deskahehs visjon om å snakke for sitt eget folk og uttrykke deres bekymringer essensen av hva det Permanente Forum handler om. Men lenge før Permanent forum og hele FN-systemet eksisterte, hadde International Labour Organisation (ILO) allerede i 1921 startet å arbeide med urfolkssaker.

International Labour Organisation

ILO var en av to internasjonale organisasjoner etablert ved slutten av Første verdenskrig. Ifølge Swepstone og Alfredson (2002) var Folkeforbundet ansvarlig for politisk og militær fred mens ILO var mer tuftet på "sosial fred".¹⁴ Dette kommer til uttrykk i første setning i forordet til konstitusjonen.

Mens universell og varig fred kun kan etableres hvis den er basert på sosial rettferdighet¹⁵

En viktig faktor som skiller ILO fra andre internasjonale organisasjoner, selv i dag, er den tredelte strukturen. Det vil si at representanter fra arbeidsgiverorganisasjoner og arbeidstagerorganisasjoner kan delta på like vilkår med regjeringer. Regjeringene har to representanter hver, mens arbeidsgivere og arbeidstagere har én representant hver. Fra et menneskerettighetsperspektiv representerer denne tredelingen et interessant avvik fra det generelle prinsipp i internasjonal lov om at bare stater kan ta del i utformingen av nye regler for internasjonal lov.¹⁶ Ifølge Roy og Kaye (2002) ble ILO etablert som en konsekvens av den industrielle revolusjon. I denne perioden med økonomisk ekspansjon var arbeidsforholdene svært harde og umenneskelige. Arbeidere måtte jobbe under forhold som grenset til

11 Se Østerud, Øyvind. Nasjonenes selvbestemmelsesrett, Oslo: publisert av Universitetsforlaget, 1984, side 93.

12 Ifølge Ronald Niezen (2003) prøvde Department of Indian Affairs å påtvinge et demokratisk system uten tilstrekkelig hensyn til de eksisterende tradisjonelle formene for beslutningsprosesser. Dette ble gjort bevisst for å bryte enheten i De seks nasjoner ifølge Niezen. For mer informasjon om dette se: Niezen, Ronald. The Origins of Indigenism: Human Rights and Politics of Identity, Los Angeles: publisert av University of California Press, 2003. side 31-36.

13 Se Sanders, Douglas. The Re-Emergence of Indigenous Questions in International Law, i red. Anaya, James: International Law and Indigenous Peoples, Burlington: publisert av Ashgate Publishing, 2003, side 66.

14 Se Swepston, Lee. and Gudmundur Alfredson, The Rights of Indigenous Peoples and the Contribution of Erica Daes, i red. Gudmundur Alfredson and Maria Stavropoulou: Justice Pending: Indigenous Peoples and Other Good Causes, The Hague: publisert av Martinus Nijhoff Publishers, 2002, side 70.

15 International Labour Organisation: Constitution of the International Labour Organisation, Genève: Publisert av ILO, februar 1998.

16 Se Oppenheim, L. F. L and Hersch Lauterpacht: International Law: a treatise, 8th ed. London: publisert av Longmans, 1955, side 713-732.

ren utnyttelse, uten noen form for sosial eller økonomisk sikkerhet.¹⁷ ILO var derfor mest opptatt av urfolk i forhold til deres rolle som arbeidere. Beskyttelse ble gitt til urfolk som ble forvist fra sine forfedres landområder for å bli sesongarbeidere, gjestearbeidere, gjeldsslavearbeidere eller husholdningsarbeidere, og i de tilfeller de ble utnyttet i arbeidslivet som var dekket av ILOs mandat. Innenfor denne konteksten begynte ILO så tidlig som i 1921 å ta fatt på "urfolksarbeideres" situasjon i de europeiske koloniene på det amerikanske kontinent. Som et resultat av dette arbeidet, ble ILOs tvangsarbeidskonvensjon (No.29) vedtatt i 1930. Etter at FN ble etablert i 1945, utvidet ILO sine undersøkelser på urfolksarbeidere til saker som gjaldt urfolk generelt. Fra 1952 til 1972 ledet ILO et tverrfaglig FN-program i samarbeid med en rekke FN-organer. Det såkalte *Andean Indian Program* fikk etter hvert ILO og andre deler av FN-systemet til å se på urfolks situasjon over hele verden. Det begynte med en studie publisert i 1953.¹⁸ Det var omtrent på dette tidspunktet FN henvendte seg til ILO og ba om å utvikle en internasjonal konvensjon om temaet. ILO hadde vedtatt konvensjoner angående arbeidsforhold og grunnleggende menneskerettigheter lenge før FN eksisterte. Mellom 1948 og 1949 vedtok ILO to konvensjoner om organisasjonsfrihet og kollektive forhandlinger, rett før og etter Verdenserklæringen ble vedtatt. Før ti år var gått, hadde ILO vedtatt to konvensjoner angående diskriminering ved ansettelse og arbeid og enda en konvensjon om tvangsarbeid. Alle disse var svært relevante for urfolkens situasjon. I denne perioden med intens aktivitet for menneskerettigheter, begynte ILO å arbeide med det som

skulle bli den første urfolkskonvensjonen. Den såkalte *Indigenous and Tribal Populations Convention*, 1957 (nr. 107)¹⁹

ILO-konvensjon Nr. 107

ILO-konvensjon nr. 107 var den første juridiske traktaten om urfolkssaker.²⁰ som omhandlet "urbefolkning og stammer." Den skulle forbli enestående og uten konkurranse i 32 år. Konvensjonen tok tak i mange viktige spørsmål som var viktige for urfolk, som for eksempel landrettigheter, sedvanerett, arbeid og utdanning. Konvensjonen hadde likevel en fundamental svakhet. Dette ble i økende grad klart etter hvert som FN begynte å arbeide med konvensjonen og antallet urfolkdeltagere økte på de internasjonale møtene. Konvensjonen hadde en nedlatende tone ovenfor urfolk og refererte for eksempel til dem som "mindre avanserte". Den fremmet integrasjon som en endelig løsning på problemet om disse gruppenes fortsatte eksistens.²¹ Formodningen var at de ville forsvinne med tiden, så snart de fikk muligheten til å ta del i det nasjonale storsamfunnet. Konvensjonen var ment å gjøre denne overgangsperioden lettere.²²

I 1982 etablerte *Sub-commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities* (Underkommisjonen)²³ det såkalte *United Nations Working Group on Indigenous Populations* (WGIP). WGIP tillot representanter for urfolks NGOer å delta som observatører uavhengig av rådgivende ECOSOC-status.²⁴ I fellelskap med noen få andre internasjonale organisasjoner og NGOer spilte denne ekspertgruppen en avgjørende rolle som pådrivere for de forandringene som måtte gjøres med ILO-konvensjon nr. 107.²⁵ ILOs regjeringsorgan svarte til slutt på kritik-

17 Se Roy, Chandra and Mike Kaye: *The ILO: a Handbook for Minorities and Indigenous People*, Genève: publisert av Minority Rights Group International and Anti-Slavery International, mai 2002, side 4.

18 Se International Labour Organisation: *Indigenous People: Living and Working Conditions of Aboriginal Populations in Independent Countries*, Genève: publisert av ILO i 1953.

19 Se supra fotnote 17, side 71.

20 Konvensjonen heter *Indigenous and Tribal Populations Convention*. ILO har brukt ordet "befolkning" som ikke er det samme som et folk. Artikkel nummer 1.2 i FN-pakten gir klart uttrykk for at alle folk har lik rett til selvbestemmelse. For å unngå denne problemstillingen, var det derfor viktig ikke å snakke om urfolk, men om urbefolkning.

21 ILO Konvensjon No. 107, artikkel 1(1): This Convention applies to- (a) members of tribal- or semi-tribal populations in independent countries whose social and economic conditions are at a less advanced stage than the stage reached by the other sections of the national community, and whose status is regulated wholly or partially by their own customs or traditions or by special laws or regulations.

22 Se Swepstone, Lee. *A New Step in the International Law on Indigenous and Tribal Peoples: ILO Convention No. 169 of 1989*, i red. James S. Anaya: *International Law and Indigenous Peoples*, Burlington (USA): Publisert av Ashgate Publishing Company, 2003, side 334.

23 Fra nå av vil jeg referere til dette organet som Underkommisjonen. Det er et ekspertpanel for menneskerettigheter som er direkte underlagt Menneskerettighetskommisjonen. Underkommisjonen består av 26 uavhengige menneskerettighetseksperter fra alle verdens kontinenter.

24 Det økonomiske og sosiale råd (ECOSOC) har en liste med NGOer som oppfyller en del kvalitetskrav og er forenelig med organisasjonens mål. De NGOene som kommer ned på denne listen oppnår såkalt rådgivende ECOSOC-status. Denne statusen gir rett til å delta og tale på møter i organisasjoner som er underlagt ECOSOC. Det er svært få urfolksorganisasjoner som har slik rådgivende ECOSOC-status. Tillatelse til å delta uten slik status var derfor svært viktig. Se mer om dette i kapittelet om WGIP.

25 Se Minde, Henrik *Urfolksoffensiv, Folkerettsfokus og styringskrise: Kampen for en ny samepolitikk 1960-1990*, in ed. Bjørn Bjerkli and Per Selle. *Samer, makt og demokrati*, Oslo: publisert av Gyldendal Norsk Forlag, 2003, side 117.

ken i september 1986 ved å innkalle til et ekspertmøte i Genève som skulle gi råd angående nødvendigheten av en revidering av konvensjon nr. 107, og i tillegg gi råd om hvordan den eventuelt skulle revideres. Dette møtet var som vanlig tredelt med delegater fra arbeidstagerorganisasjoner, arbeidsgiverorganisasjoner og regjeringer. Men i strid med tradisjonen, utpekte også Regjeringsorganet to eksperter fra NGOer til å representere urfolks interesser. En av ekspertene kom fra *World Council of Indigenous Peoples*, den eldste og største internasjonale urfolksorganisasjonen på den tiden. Den andre kom fra *Survival International*, som var den mest anerkjente urfolksorganisasjonen på feltet. Dette var første gang noen urfolk hadde blitt utpekt som eksperter på et slikt internasjonalt møte. Andre urfolksrepresentanter var også for første gang, observatører på møtet. Dette møtet ga en forvarsel på kampene om ideal og målsetninger som skulle bli velkjente for de som arbeidet med standardsetting på dette området. Man oppnådde enighet uten dissens om at den nedlatende tonen og integrasjonsspråket i konvensjonen måtte fjernes og erstattes med et språk tuffet på verdighet og respekt.²⁶ Mellom årene 1987 og 1989 reviderte ILO konvensjon nr. 107. I løpet av denne prosessen ble et stort antall urfolk konsultert, og de deltok aktivt på møtene enten som representanter for egen organisasjon eller som representanter for arbeidsgivere, arbeidere eller regjeringer. Etter to år med livlige og intense diskusjoner, ble *Indigenous and Tribal Peoples Convention* (Nr. 169) vedtatt i juni 1989.²⁷

ILO-konvensjon nr. 169

Denne konvensjonen er et av de mest omfattende instrumentene innenfor internasjonal lov. Den berører svært mange aspekter ved urfolks liv, som for eksempel tospråklig utdanning, sedvanerett, miljø, landrettigheter, eiendomsrett, rett til å bli

«FN er også uten tvil et administrativt organ med ansvar for regelverk og virksomheter som angår urfolk»

konsultert, rett til å delta i beslutningsprosesser, selvidentifikasjon og åndelige verdier. Et av områdene som er spesielt viktig for urfolk er vilkårene for landrettigheter. Konvensjonen måtte formuleres på en slik måte at den forordnet muligheten for separate landrettighetsregimer innenfor det nasjonalstatlige juridiske system. Problemstillingen berører noen av de mest kompliserte og kontroversielle spørsmål innenfor ethvert lands juridiske rammeverk. I tillegg rører rettighetene ved enorme økonomiske interesser. For dem som skulle skissere rammeverket for konvensjonen var det tydelig at mange regjeringer ikke var villige til å ratifisere en traktat som forlangte endring av hele grunnloven. I tillegg til landrettighetene inneholdt konvensjonen mange bestemmelser om urfolks deltagelse i beslutningsorganer. Artikkel 6 (b) understreker at når bestemmelsene i konvensjonen settes i verk, skal regjeringene:

Etablere virkemidler for at disse folk fritt kan delta, i samme utstrekning som andre deler av befolkningen, på alle beslutningsnivåer i folkevalgte, administrative og andre organer med ansvar for regelverk og virksomhet som angår dem;²⁸

FN er også uten tvil et administrativt organ med ansvar for regelverk og virksomheter som angår urfolk. Man kunne derfor ha tenkt seg at verdensorganisasjonen selv ville ha satt i gang tiltak for å sikre urfolks deltagelse på alle nivåer som angikk dem. Men konvensjonen har ikke vært særlig populær blant medlemsstatene, og bare 17 land har ratifisert den så langt.²⁹ Til tross for dette, betyr konvensjonen sammen med den omfattende deltagelsen av urfolk i ut-

²⁶ Se Swebstone, Lee. *A New Step in the International Law on Indigenous and Tribal Peoples: ILO Convention No. 169 of 1989*, i red. James S. Anaya: *International Law and Indigenous Peoples*, Burlington (USA): Publisert av Ashgate Publishing Company, 2003, side 334.

²⁷ International Labour Organisation: *ILO Convention on Indigenous and Tribal Peoples, 1989 (No. 169): A Manual*, Genève: publisert av ILO, 2003, side 4, tilgjengelig 19. mars 2004 på: <http://www.ilo.org/public/english/indigenous/standard/index.htm>

²⁸ ILO-konvensjon nr. 169 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater, Ratifisert av Norge den 20. juni 1990. Tilgjengelig på KRD sin hjemmeside 10. januar 2006 på: <http://odin.dep.no/krd/norsk/tema/same/016071-990004/dok-bn.html>

²⁹ For de land som har ratifisert Konvensjon nr. 107 og ikke Konvensjon nr. 169, gjelder nr. 107 fortsatt (18 land). For de land som har ratifisert nr. 107, men som senere har ratifisert nr. 169, blir nr. 107 byttet ut med Konvensjon nr. 169.

formingsprosessen, en viktig anerkjennelse av prinsippet om urfolks deltagelse i alle saker som angår dem.³⁰

Arbeidsgruppen for urbefolkninger (WGIP)

Da FN ble etablert, ble det ganske tidlig, som en del av dets overordnede menneskerettighetsarbeid, tatt fatt på en del områder som berørte urfolk. ILO spilte som nevnt en viktig rolle, men det var først når Working Group on Indigenous Populations (WGIP) ble etablert at urfolk selv ble aktivt involvert og konsultert.³¹ I 1970 foreslo *Sub-commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities* (Underkommisjonen) å foreta en omfattende studie av problemet med diskriminering av urfolk. I 1971 ble *José R. Martínez Cobo* utpekt som spesialrapportør for undersøkelsen som hadde som formål å skulle foreslå nasjonale og internasjonale tiltak for å eliminere diskriminering. Cobo leverte den endelige rapporten til Underkommisjonen i løpet av årene 1981 til 1984.³² I tillegg til den interessen som ble skapt for Underkommisjonen og støtte fra NGOer, førte Cobos studie til at Economic and Social Council (ECOSOC) i 1982 etablerte Working Group on Indigenous Populations (WGIP).³³ WGIP vokste fort til å bli et av de største FN-forum som omhandlet menneskerettighetsaker. Antall deltagere på det årlige møtet vokste fra 30 på dets første møte til over 800 i 2001.³⁴ Dette skyldes delvis at møtene er åpne for alle urfolksrepresentanter og deres samfunn og organisasjoner. Dette inkluderer også regjeringsrepresentanter, NGOers og andre FN-organers deltagelse. WGIP møtes årlig i Genève – vanligvis siste uken i juli. WGIP består av fem uavhengige eksperter som er

medlemmer av Underkommisjonen – en fra hvert geopolitiske område i verden. Det er ingen urfolk som er medlem av WGIP som sådan.³⁵ Mandatet er todelt:

- Å foreta undersøkelser: Å granske utviklingsmuligheter angående fremming og beskyttelse av menneskerettigheter og friheter for urfolk.
- Å formulere nye internasjonale standarder: Å rette oppmerksomhet mot utviklingen av internasjonale standarder som omhandler urfolks rettigheter.³⁶

WGIP er likevel ikke et organ med mandat til å ta imot eller undersøke klagemål, eller fremme forslag til regjeringer.³⁷

Betydningen av WGIP

WGIP har mer enn noe annet internasjonalt organ tidligere åpnet muligheter for urfolk til å tale sin sak og bli hørt av det internasjonale samfunn. Hvert år rapporterer de om brudd på helt basale menneskerettigheter og friheter. WGIP gir også stater, NGOer og urfolk muligheten til presentere sitt syn på utviklingen som foregår innenfor FN-systemet. Tilstedeværelsen av et internasjonalt pressekorps betyr at noen uttalelser av og til blir plukket opp av media og kanskje publisert i hjemlandet. På den måten gir det talerne en mulighet til å delta i såkalt "forlegenhetspolitikk". Like viktig som alt det andre er imidlertid de aktivitetene som foregår i gangene, kafeteriaen og foajeene utenfor hovedmøterommene. Her utveksles dokumenter, kommentarer og formelle standpunkter styrkes. Niezen (2003) påpeker at:

De to ukene hvert år som WGIP varer, har mer enn noen annen forsamling i FN eller noe annet forum vært ansvarlig for opp-

30 For mer informasjon om utformingsprosessen av ILO konvensjon nr. 169, se: Swepstone, Lee. A New Step in the International Law on Indigenous and Tribal Peoples: ILO Convention No. 169 of 1989, i red. James S. Anaya: International Law and Indigenous Peoples, Burlington (USA): Publisert av Ashgate Publishing Company, 2003, side 329-366

31 Se Office of the High Commissioner for Human Rights: Fact Sheet No.9: The Rights of Indigenous Peoples, tilgjengelig 9 august 2004 på: http://www.unhchr.ch/html/menu6/2/fs9.htm#*1

32 Se Cobo, Matines: Study of the problem of discrimination against indigenous populations, UN doc. E/CN.4/Sub.2/1986/7

33 Ifølge Henrik Minde (2003) var det Asbjørn Eide og den greske menneskerettighetseksperten, Erica-Irene Daes, som foreslo opprettelsen av WGIP. Asbjørn Eide var den første lederen av WGIP etterfulgt av Erica-Irene Daes. Se Minde, side 117, supra fotnote 25

34 Se Niezen, Ronald. The Origins of Indigenism: Human Rights and Politics of Identity, Los Angeles: publisert av University of California Press, 2003, side 46

35 Medlemmene av WGIP er per i dag: Mr. Miguel Alfonso Martinez (Cuba), Mr. El Hadjè Guissé (Senegal), Mr. Yozo Yokota (Japan), Mr. Gáspár Bíró (Hungary) og fru Francoise Hampson (United Kingdom).

36 For mer faktainformasjon om WGIP se: Office of the High Commissioner for Human Rights: Working Group on Indigenous Populations, tilgjengelig 6. juli 2004: <http://www.unhchr.ch/indigenous/mandate.htm>

37 Se Roulet, Florencia. Human Rights and Indigenous Peoples: a Handbook on the UN System, Copenhagen: publisert av International Work Group for Indigenous Affairs, 1999, IWGIA Document No. 92, side 41.

blomstringen av en internasjonal urfolks-identitet.³⁸

Draft Declaration

En del av mandatet til WGIP er å formulere nye internasjonale standarder. Mellom 1985 og 1993 jobbet derfor WGIP med et utkast til en erklæring om urfolks rettigheter, den såkalte UN Draft Declaration on the Rights of Indigenous Peoples. Den første versjonen, Resolusjon 1994/45, var en tekst basert på sju ”grunn-prinsipper” samt at den spesifiserte i artikkel tre at urfolk har rett til selvbestemmelse.³⁹ Dette utkastet til resolusjon ble enstemmig godkjent av Underkommissjonen og forelagt Menneskerettighetskommissjonen. I 1995 etablerte Menneskerettighetskommissjonen det såkalte Open-ended Inter-sessional Working Group on the Draft Declaration.⁴⁰ Dette organet består av medlemsstater i Kommissjonen, NGOer, urbefolkningsorganisasjoner med Rådgivende ECOSOC-status og i likhet med WGIP er den også åpen for alle urfolksorganisasjoner som ikke har rådgivende ECOSOC-status.⁴¹

Det eneste mål for Open-ended Inter-sessional Working Group er å på bakgrunn av utkastet fra Underkommissjonen utarbeide av et utkast til en erklæring om urfolks rettigheter som er spiselig for Generalforsamlingen. I utgangspunktet var det meningen at Generalforsamlingen skulle få et utkast ved slutten av det første Internasjonale tiår for urfolk (1995-2005). Dessverre var man ikke i nærheten av å oppnå dette målet. Forhandlingene går svært tregt, og frontene mellom urfolksrepresentanter og en del regjeringsrepresentanter er nærmest helt fastlåste. USA, Canada Australia, New Zealand og Storbritannia har store problemer med originalteksten. De er imot kollektive rettigheter og spesielt Artikkel 3

i erklæringen som gir urfolk rett til selvbestemmelse.⁴²

Spesialrapportøren

I 2001 utpekte Menneskerettighetskommissjonen en spesialrapportør for menneskerettigheter og fundamentale friheter for urfolk – Mr. Rodolfo Stavenhagen fra Mexico.⁴³ Hans mandat er som følger:

- a) Samle, spørre, motta og utveksle informasjon og korrespondanse fra alle relevante kilder inkludert regjeringer, urfolk selv, deres lokalsamfunn og organisasjoner om brudd på deres menneskerettigheter og fundamentale friheter;
- b) Formulere henstillinger og forslag til passende tiltak og aktiviteter som kan forebygge og bøte på brudd på menneskerettigheter og fundamentale friheter for urfolk;
- c) Å arbeide i tett relasjon til de andre spesialrapportørene, spesialrepresentantene, arbeidsgruppene og uavhengige eksperter under Menneskerettighetskommissjonen og Underkommissjonen, i henhold til anbefalingene til Kommissjonen i resolusjon 1993/30.⁴⁴

De fleste korrespondanser sendt av Spesialrapportøren er ”viktige hasteappeller” (urgent appeals) i forbindelse med akutt fare for brudd på individers eller hele samfunns menneskerettigheter. Han sender også ”anklagebrev” til regjeringer som de må svare på i saker som haster litt mindre. Både hasteappeller og anklagebrev forblir konfidensielle inntil de blir publisert i Spesialrapportørens årsrapport for Menneskerettighetskommissjonen.⁴⁵

38 Se Niezen, side 46; supra fotnote 34

39 Se Brownlie, Ian og Guy S. Goodwin-Gill, Basic Documents on Human Rights, fjerde versjon, New York: publisert av Oxford University Press, 2002, side 72-83.

40 Se ECOSOC resolusjon 1995/32: Establishment of a working group of the Commission on Human Rights to elaborate a draft declaration in accordance with paragraph 5 of General Assembly resolution 49/214, 25. juli 1995, tilgjengelig 2. august 2004 på: <http://www.un.org/documents/ecosoc/res/1995/eres1995-32.htm>

41 For mer fakta om Open-ended inter-sessional Working Group, se: Office of the High Commissioner for Human Rights: Open-ended inter-sessional Working Group on the Draft Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, tilgjengelig 8. juli 2004 på: <http://www.unhchr.ch/indigenous/groups-02.htm>

42 Se García-Alix, Lola. The Permanent Forum on Indigenous Issues, Copenhagen: publisert av IWGIA, 2003, side 52-53.

43 Se Office of the High Commissioner for Human Rights: Information Note on the mandate of the Special Rapporteur on the situation of human rights and fundamental freedoms of indigenous peoples, tilgjengelig 10. juli 2004 på: <http://www.unhchr.ch/indigenous/rapporteur.htm>

44 Se Commission on Human Rights resolusjon 2001/57: Decision to appoint, for a three-year period, a special rapporteur on the situation of human rights and fundamental freedoms of indigenous people, 76th meeting, 24. april 2001, artikkel 1, tilgjengelig 10. juli 2004 på: [http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/E.CN.4.RES.2001.57.En?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/E.CN.4.RES.2001.57.En?OpenDocument)

45 For mer informasjon om Spesialrapportøren, se OHCHR, supra fotnote 43

Etableringen av Permanent forum

Noen regjeringer – og heldigvis er de få – argumenterer for nødvendigheten av en klar definisjon av begrepet ”urfolk” før man kan ha en meningsfull diskusjon om opprettelsen av et permanent forum. De snakker om ”virkelige” og ”falske” urfolk, og sier at regjeringer burde opprettholde sin eksklusive rett til å utpeke og bedømme hvem de ”virkelige” urfolk er. – Samerådet

Hvordan ble Permanent forum opprettet? På hvilken måte ble urfolk inkludert i prosessen? Og hvorfor har man behov for et permanent forum for urfolkssaker i FN?

Ideen om et permanent forum

Ideen om et permanent forum ble for første gang introdusert på et FN seminar for menneskerettighetsekspertene i Nuuk i Grønland, september 1991. Selv om WGIP ga mulighet for et stort antall urfolk å delta som observatører, befinner organet seg på det lavest mulige nivå i FN-systemet. Første gang en urfolksperson ble invitert for å snakke på høyeste nivå i FN, var på FNs konferanse for utvikling og miljø i Rio de Janeiro, juni 1992. På Verdenskonferansen for menneskerettigheter i Wien 14-25 juni 1993 fikk flere urfolk fra forskjellige regioner muligheten til å snakke i plenum og på spesialforsamlingen for Generalforsamlingens innvielse av det Internasjonale år og tiår for verdens urfolk.⁴⁶ Verdenskonferansen i Wien var det første FN-organ som støttet opprettelsen av et permanent forum. Wien-erklæringen anbefalte Gene-

ralforsamlingen å kunngjøre et internasjonalt tiår for verdens urfolk fra og med januar 1994, inkludert et handlingsprogram som skulle planlegges i partnerskap med urfolksorganisasjoner. I tillegg, som en del av handlingsplanens målsettinger, forkynte erklæringen at:

Innenfor rammene av et slik tiår, bør etableringen av et permanent forum for urfolk i FN-systemet vurderes.⁴⁷

Wien-erklæringen ble fulgt opp av Generalforsamlingen. Resolusjon 48/168 henstilte Menneskerettighetskommisjonen (på dets femtiende samling) å gi forslaget prioritert vurdering. Kommisjonen vedtok Resolusjon 1994/28 (4. mars 1994) som henstilte Generalsekretærens assistent for menneskerettigheter å invitere regjeringer og urfolksorganisasjoner til å gi innspill om temaet til WGIP. I tillegg ble sekretariatet bedt om å utarbeide et teknisk notat om institusjonelle problemstillinger i FN-systemet.⁴⁸

Ekspertseminarene

Det første seminaret som gransket eksisterende mekanismer i FN-systemet for å vurdere opprettelsen av et permanent forum ble arrangert av regjeringen i Danmark og Hjemmestyret av Grønland, juni 1995. Tjuen regjeringsrepresentanter, tjueen representanter for urfolksorganisasjoner og to uavhengige eksperter deltok.⁴⁹ Deltagerne diskuterte hovedsaker relatert til

46 For mer informasjon om fødselen til ideen om Permanent forum se Tauli-Corpus, Victoria. The Birth of the UN Permanent Forum on Indigenous Issues, tilgjengelig 10. mai 2006 på: http://www.tebtebba.org/tebtebba_files/unpf/pf1/pf.htm For mer informasjon om urfolk i FN på det høyeste plan e rapport fra Generalsekretæren: Review of the existing mechanisms, procedures and programmes within the United Nations concerning indigenous people, UN doc. A/51/493, 14. november 1996, paragraf 36, tilgjengelig 2. juli 2004 på: [http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/A.51.493.En?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/A.51.493.En?OpenDocument)

47 Se Verdenskonferansen for menneskerettigheter: The Vienna Declaration: Program of Action, 12. juli 1993, UN Doc. A/CONF.157/23, paragraf 32, tilgjengelig 11. juli 2004: [http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/A.CONF.157.23.En?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/A.CONF.157.23.En?OpenDocument)

48 Se Working Group on Indigenous Populations: Provisional Agenda for the Twelfth Session of the, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/AC.4/1994/L.1, paragraf 18, tilgjengelig 11. juli 2004 på: <http://www.cwis.org/fwdp/International/agenda12.txt>

49 Erica-Irene Daes og Rodolfo Stavenhagen var de to uavhengige ekspertene

etableringen av dette nye organet inkludert mandat, struktur og deltagelse. Majoriteten ble enig om at forumet skulle ha et bredt mandat og medlemskapet skulle være likt fordelt mellom regjeringer og urfolksrepresentanter. Likevel var det en del uenighet om det var behov for et slikt organ i det hele tatt. Det eneste man til slutt kom frem til, var at det var behov for en evaluering av eksisterende mekanismer, prosedyrer og programmer som angikk urfolk i FN. Evalueringen skulle se om det var mulig å effektivisere de organ som allerede fantes før man eventuelt kunne fortsette å diskutere etableringen av et nytt forum.⁵⁰

I henhold til Menneskerettighetskommissjonens resolusjon 1997/30, 11. april 1997, ble det andre seminaret holdt i Santiago i Chile, juli 1997. Tjueseks regjeringer, tjue ni urfolksorganisasjoner, fem FN organer og tre NGOer med Rådgivende ECOSOC-status deltok på møtet. På dette seminaret kom man et betydelig steg videre. Man oppnådde bred enighet om behovet for å plassere Permanent forum høyt oppe i FN-systemet (helst slik at det rapporterte direkte til ECOSOC), man ble enig om et bredt mandat, jevnbyrdig medlemskap mellom urfolk og regjeringer og en åpen deltagelsesprosedyre, slik som i WGIP. Framskrittene på dette seminaret kom i stor grad som en konsekvens av Generalsekretærens gransking av eksisterende mekanismer som angikk urfolk i FN (se neste overskrift). Det var noe uenighet omkring behovet for en klar definisjon av urfolk før man kunne etablere et organ. En uttalelse fra Samerådet poengterer at:

Noen regjeringer – og heldigvis er de få – argumenterer for at en klar definisjon av begrepet "urfolk" er nødvendig før man kan ha en meningsfull diskusjon om opprettelsen av et permanent forum. De snakker om "virkelige" og "falske" urfolk, og sier at regjeringer burde opprettholde en eksklusiv rett til å utpeke og bedømme hvem de "vir-

kelige" urfolk er. Samerådet er ikke enig i dette standpunktet. En definisjon kan ikke være en forutsetning for etableringen av Permanent forum. Vi ser ingen grunn til at vi urfolk, av alle folk i verden, er de eneste som behøver en definisjon.⁵¹

Likevel var det noen regjeringer som syntes det var upassende å referere til urfolk som "folk" fordi dette antydte rett til selvbestemmelse og suverenitet over naturressurser.⁵²

Generalsekretærens gransking

Etter anbefalingene fra det første seminaret i København utarbeidet Generalforsamlingen en henstilling til Generalsekretæren om å granske eksisterende mekanismer, prosedyrer og programmer som angikk urfolk i FN-systemet.⁵³ Femte juni 1996 skrev Generalsekretærens assistent for menneskerettigheter til alle FN-organisasjoner, spesialbyråer, relevante FN-avdelinger og komiteer, i tillegg til andre interesserte mellomstatlige organisasjoner. I brevet var det et spørreskjema angående eksisterende mekanismer, prosedyrer og programmer som angikk urfolk i FN-systemet. Mer enn 75 slike organ ble invitert til å gi sine innspill. I tillegg sendte han brev til urfolksorganisasjoner og andre relevante organisasjoner. De ble også spurt om å komme med informasjon og innspill til gransknin-gen. Spørreskjemaet som ble sendt til de forskjellige FN-organene og mellomstatlige organisasjonene, inkluderte følgende temaer:

- a) Generell deltagelse av urfolk i organisasjonen eller lovgivende forsamlinger knyttet til organet.
- b) Spesifikke møter om urfolkssaker
- c) Granskninger, policyplaner eller interne policyplaner og retningslinjer angående urfolk; Spesifikke programmer og prosjekter for urfolk og fremtidsplaner om aktiviteter med henblikk på urfolk

⁵⁰ Se García-Alix, side. 58, supra fotnote 42

⁵¹ Se Samerådet: *Written statement to the second workshop on a permanent forum for indigenous peoples*, UN Doc. HR/STGO/SEM/1997/CRP.3, paragraf 5 og 6

⁵² For mer informasjon om det andre seminaret, se Permanent Forum on Indigenous Issues: *Report of the Second Session* (New York 12-23. mai 2003), UN Doc E/2003/43, E/C.19/2003/22

⁵³ Se Generalforsamlingens resolusjon 1995/157: *Programme of activities for the International Decade of the World's Indigenous People*, 97th plenary meeting, 21. desember 1995, UN doc: A/RES/50/157, paragraf 8

Granskningen slo utvetydig fast at urfolk er blitt et viktig tema for flere FN-organer. I tillegg til å vektlegge arbeidet som ble gjort av FN-organer i seg selv, fremhevet også granskingsrapporten de forpliktelse som var nedtegnet i erklæringer og handlingsprogrammer fra flere internasjonale konferanser på høyeste nivå, som indikerte, noen ganger i detalj, hvilke steg som burde tas av regjeringer og de internasjonale organisasjonene. Disse konferansene inkluderte:

- FNs konferanse for utvikling og miljø (Rio de Janeiro, juni 1992). I særlig grad erklæringen om Agenda 21, kapittel 26 "Recognizing and strengthening the role of indigenous people and their communities";
- Wien-erklæringen og dets handlingsprogram (Verdenskonferansen for menneskerettigheter, juni 1993);
- Den Internasjonale konferansen om befolkning og utvikling (Kairo, september 1994);
- Verdenstoppmøtet for sosial utvikling (København-erklæringen og dets handlingsprogram, april 1995);
- Den Fjerde verdenskonferansen for kvinner (Beijing-erklæringen og det handlingsplattform, september 1995);
- Habitat II (UN Conference on Human Settlements, Istanbul, juni 1996)

Granskingsrapporten slår fast i paragraf 166 at:

Det faktum at det i dag eksisterer flere urfolksrelaterte programmer og prosjekter som blir implementert og planlagt av de Forente Nasjoners byråer (og organisasjoner) understreker bare den slående mangelen på mekanismer som sikrer utveksling av informasjon mellom de berørte parter og interessentene – regjeringer, FN-systemet og urfolk på en kontinuerlig basis.

Granskningen konkluderte videre at det omtrent ikke eksisterte noen internasjonalt

aksepterte retningslinjer for urfolks rettigheter, selv om ILO konvensjon nr. 169 ble brukt av enkelte FN-organer og var et policyrammeverk for de regjeringer som hadde ratifisert konvensjonen (10 stater på det tidspunkt rapporten kom ut). Men "fremfor alt" konkluderer granskningen med at det ikke eksisterer noen mekanismer som gjør det mulig for urfolk å delta aktivt i arbeidet til FN:

Det er i realiteten ingen mekanismer i de Forente nasjoners organisasjon som gir nominerte representanter for urfolksorganisasjoner eller urfolk mulighet til å bidra med ekspertise og ta del i beslutningsprosessene. I de fleste tilfeller rapporteres det om at FN-organisasjoner velger fra sine egne urfolksorganisasjoner og eksperter.⁵⁴

Rapporten understreker viktigheten av dette med henvisning til Generalforsamlingens forpliktelser:

I denne forbindelse passer det å minne om Generalforsamlingens forpliktelser om full og effektiv involvering av urfolk i planlegging, implementering, og evaluering av prosjekter som angår dem.⁵⁵ Informasjonen som er gitt av de ulike FN organisasjonene indikerer på ingen måte at adekvate prosedyrer som imøtekommer Generalforsamlingens forpliktelser allerede er på plass.⁵⁶

Denne rapporten til Generalsekretæren, skrevet av sekretariatet,⁵⁷ var en viktig milepæl i arbeidet for etableringen av Permanent forum. Den fjernet absolutt all tvil om at det var stort behov for et permanent forum.

De internasjonale urfolkskonferansene

Parallelt med de offisielle FN-møtene om etablering av Permanent Forum, tok urfolksorganisasjoner initiativ til egne konferanser. Seks internasjonale konferanser ble holdt:

54 Se Generalsekretærens Review of the existing mechanisms, procedures and programmes within the United Nations concerning indigenous people, UN doc. A/51/493, 14. november 1996, paragraf 165, tilgjengelig 27. juli 2004 på: [http://www.unhcr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/A.51.493.En?Opendocument](http://www.unhcr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/A.51.493.En?Opendocument)

55 Se Generalforsamlingens erklæring 1994/214: the International Decade of the World's Indigenous People, 17. februar 1995, UN doc. A/RES/49/214

56 Se Generalsekretærens rapport, paragraf 166, supra fotnote 54

57 En av dem som jobbet svært aktivt med utkastet til rapporten var juristen John Bernard Henriksen, en samisk mann fra Kautokeino

- 6-7 mai 1997 i Temuco (Chile)
- 4-6 mars 1998 i Kuna Yala (Panama)
- 23-25 september 1998 i Indore (India)
- 18-22 januar 1999 i Aursha (Tanzania)
- 28-32 januar 2000 i Chang Mai (Thailand) og
- Den Arktiske urfolkserklæringskonferansen i desember 1998 i Genève (Sveits)

Disse møtene og erklæringene var viktige av to grunner. For det første fikk urfolk en mulighet til å organisere seg og utarbeide en strategi for etableringen av et permanent forum i FN. For det andre hadde erklæringene og innstillingene fra konferansene betydelig innflytelse på den offisielle debatten i FN. Erklæringene ble inkludert som offisielle dokumenter til FN-møtene, og de var også føyd til de offisielle FN-rapportene. Erklæringene anmodet om å etablere et FN-organ som kunne gi urfolks egne stemmer en så bred realistisk innflytelse som mulig. Man etterlyste et bredt mandat, likeverdige medlemskapspremisses for urfolk og regjeringer, en høy posisjon i FN-systemet (ikke lavere enn direkte under ECOSOC), og man ønsket at urfolksorganisasjoner uten Rådgivende ECOSOC-status skulle få lov å delta som observatører med talerett.

Ad-hoc-arbeidsgruppen

Den 9. april, 1998 på basis av ekspertseminarene i København og Santiago vedtok Menneskerettighetskommisjonen Resolusjon 1998/20. Denne etablerte den såkalte Open-ended inter-sessional ad hoc working group for å utarbeide og vurdere forslag til etableringen av et permanent forum. Denne Ad-hoc-arbeidsgruppen ble henstilt om å ta arbeidet til de to ekspertseminarene i betraktning samt alle andre bidrag fra regjeringer, FN-organer, urfolksorganisasjoner, WGIP, i tillegg til Høykommissæren for menneskerettigheters rolle som koordinator for det Internasjonale urfolkstiåret. Det ble bestemt at arbeidsgruppen skulle være åpen på samme måte

«Erklæringene anmodet om å etablere et FN-organ som kunne gi urfolks egne stemmer en så bred realistisk innflytelse som mulig»

som WGIP i henhold til Menneskerettighetskommisjonens resolusjon 1995/32 som i paragraf 4:

Inviterer alle organisasjoner av urfolk som er interesserte i å delta i Arbeidsgruppen og som ikke har rådgivende status overfor Det økonomiske og sosiale råd (ECOSOC).⁵⁸

Ad-hoc-arbeidsgruppen holdt sine møter i perioden 15-19 februar, 1999. 44 regjeringer, fem spesialbyråer for FN, ett regionalt FN organ og 54 urfolksorganisasjoner og NGO'er var representerte. Møtene var svært effektive og behandlet konkrete detaljer om mandat, medlems sammensetting og forumets arbeid. Ikke minst ble ideen om etableringen av et permanent forum befestet og styrket Formannsrapportøren oppsummerte med å si:

Etter mange år med gode intensjoner og abstrakte debatter, var denne arbeidsgruppen i stand til å ta opp konkrete detaljer og spørsmål som knyttet seg til etableringen av et permanent forum. Opprettelsen av et nytt permanent FN-organ hadde åpenbart mange tekniske, finansielle, organisasjonsmessige og politiske implikasjoner. Arbeidsgruppen var i stand til å dekke svært mange av disse sakene. I tillegg klarte arbeidsgruppen i stor grad å dekke de fleste av de mest akutte problemene. Arbeidsgruppen gjorde store framskritt både substansielt og betraktelig.⁵⁹

Med utgangspunkt i resultatene fra det første møtet til Ad-hoc-arbeidsgruppen, besluttet Menneskerettighetskommisjonen å fornye arbeidsgruppens mandat med det formål å fullføre arbeidet og fremlegge en rapport til kommisjonens samling nummer 56 med en eller flere konkrete forslag til etableringen av et permanent forum.⁶⁰

⁵⁸ Se ECOSOC-resolusjon 1995/32, supra fotnote 40

⁵⁹ Se Open-ended Inter-sessional Ad hoc Working Group on a Permanent Forum for Indigenous Peoples in the United Nations system. First Report, 25. mars, 1999, UN doc. E/CN.4/1999/83, paragraf 29.

⁶⁰ Se Menneskerettighetskommisjonens resolusjon 1999/52: A permanent forum for indigenous people in the United Nations system, chap. XV, 56th meeting, Genève 27. april, 1999, vedtatt uten votering, tilgjengelig 14. september 2004 på: <http://www.hri.ca/fortherecord1999/documentation/commission/1999-52.htm>

Arbeidsgruppen holdt 18 plenums møter i perioden 14 - 23. februar 2000. I alt 315 personer deltok på møtene, innbefattet representanter fra 47 regjeringer, tre FN-spesialbyråer og 59 urfolksorganisasjoner og NGO'er. Disse avsluttende møtene i Ad-hoc-arbeidsgruppen førte til at man til slutt klarte å oppnå den etterlengtede konsensus om de mest grunnleggende spørsmål angående etableringen av Det permanente forum.⁶¹

Etableringen av Det permanente forum

På basis av enigheten som ble oppnådd på det andre møtet til Ad-hoc-arbeidsgruppen, sponset den danske regjeringen en resolusjon som omhandlet etableringen av Det permanente forum for urfolkssaker på

Menneskerettighetskommisjonens møte nummer 56. Den 27. april 2000 ble resolusjonen om etablering av Det permanente forum vedtatt i sin helhet med 43 stemmer for, ingen imot og ni avholdende.⁶² Den 28. juli 2000 på dets 45te generalforsamling vedtok det Økonomiske og sosiale råd (ECOSOC) med generell konsensus etableringen av de Forente Nasjoners permanente forum for urfolkssaker.⁶³ Dette var en stor historisk dag for alle urfolk i hele verden og en helt unik hendelse for de Forente Nasjoner. Generalforsamlingen godkjente ECOSOC sin beslutning på Millenniumsforsamlingen i desember 2000, og etablerte med dette offisielt de Forente nasjoners permanente forum for urfolkssaker (UNPFII) i FN.⁶⁴

61 Se Open-ended inter-sessional ad hoc working group on a permanent forum for indigenous people, Second Report, UN doc. E/CN.4/2000/86, 28. mars, 2000.

62 Se Menneskerettighetskommisjonens resolusjon 2000/ 87: Establishment of a Permanent Forum on Indigenous Issues, draft resolution 3, 28.april 2000, 68th meeting, adopted by a roll-call vote of 43 votes to none, with 9 abstentions UN doc. E/CN.4/RES/2000/8

63 Se Economic and Social Council Resolution 2000/22: Establishment of a Permanent Forum on Indigenous Issues, 45th plenary meeting, 28. juli 2000, UN doc. E/RES/2000/22, tilgjengelig 3. august, 2004: [http://www.unhcr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/E.RES.2000.22.En?Opendocument](http://www.unhcr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/E.RES.2000.22.En?Opendocument)

64 Se García-Alix, Lola. Indigenous Rights: red. IWGIA: The Indigenous World 2000-2001, København: publisert av IWGIA, 2001, side 450.

Mandat og struktur

Vi skal i teorien holde oss oppdaterte om aktivitetene til i alle de andre FN-organene som gjør noe relevant for urfolk, samt koordinere og lede arbeidet i hele FN-systemet. – tidligere formann Ole Henrik Magga

Det mest slående og unike med Permanent forum er at nå, har ikke-regjeringsmedlemmer blitt inkludert som eksperter i et FN-organ på lik linje med regjeringsmedlemmer for første gang siden ILO ble en del av FN. Den generelle regelen er at bare stater er subjekter for internasjonal lov og kan være medlemmer av et FN-organ. Det er svært få begrensninger i mandatet til Permanent forum. Det skal koordinere alle aktiviteter som angår urfolk i hele FN-systemet. De har også makt til å legge hardt press på regjeringer. På det andre møtet for Permanent forum i mai 2003 henvendte daværende formann Ole Henrik Magga seg direkte til Sikkerhetsrådet og henstilte rådet om og gjøre alt som stod i deres makt for å stoppe volden som ble utøvd mot urfolk i Kongo. Sikkerhetsrådet tok umiddelbart tak i situasjonen og ga med det et sterkt signal til verden om at de Forente Nasjoner, på høyeste nivå, var villig til å jobbe direkte i samarbeid med Permanent forum. Den største begrensningen for Permanent forum er at budsjettet er lite. I tillegg er det ikke rom for votering blant medlemmene. Alle må være enige før en beslutning kan fattes.

Medlemskap

Representanter for et stort antall urfolk har helt siden Høvding Haudenosaunee Deska-

heh besøkte Folkeforbundet (og lenge før det igjen) krevd likeverdig status med regjeringer og nasjoner. Regjeringer har helt siden 1850-tallet insistert på at urfolk er under deres jurisdiksjon og at de må underkaste seg deres autoritet.⁶⁵ Urfolk har alltid hatt et noe annet syn på saken. Dr. Ted Moses sier det slik:

Vi urfolkene er ofre for et tyveri – en av historiens verste forbrytelser. Våre landområder – enorme territorier – ble tatt; vi ble berøvet og nektet tilgang til vårt eksistensgrunnlag. Våre folk og våre landområder ble plyndret. Våre folk er ofre for utryddelse og folkemord i den mest grusomme og eksplisitte betydning av disse begrepene... Hele verden vet at den suverenitet, legitimitet og territorielle integritet disse statene bygger på er fordervet og fundamentalt skadet på grunn av de urettferdige, umoraliske og morderiske midler som ble brukt for å etablere seg på urfolks land. Hvordan kan tyver gå rundt og lovfeste og legitimere sitt stjålne ransutbytte?⁶⁶

Urfolk vil snakke for seg selv (ofte mot sine regjeringer) og de stoler som regel ikke på sine regjeringer. Til nå har urfolk bare hatt mulighet til å uttrykke seg fra sidelinjen – som tilskuere som klapper og buer. Da Det permanente forum ble etablert, ble urfolk for første gang inkludert som medlemmer i et FN-organ med samme status som regjeringer. Ingen andre FN-organ bortsett fra ILO består av ikke-regjeringsmedlemmer.⁶⁷ ECOSOC sin beslutning 28. juli 2000 var i sannhet en historisk begivenhet.

⁶⁵ Se supra kapittel I.

⁶⁶ Se Moses, Ted. *Renewal of the Nation*: i red. Gudmundur Alfredson and Maria Stavropoulou: *Justice Pending: Indigenous Peoples and Other Good Causes*, Hague: publisert av Martinus Nijhoff Publishers, 2002, side 60.

⁶⁷ Se supra kapittel om International Labour Organisation

Artikkel 1 i Resolusjon 2000/22 sier følgende:

(ECOSOC) Beslutter å opprette et organ underordnet Rådet (ECOSOC); et permanent forum for urfolkssaker bestående av seksten medlemmer. Åtte medlemmer er nominert av regjeringer og Rådet, og åtte medlemmer er nominert av presidenten av Rådet etter formelle konsultasjoner med Byrået og regionale grupper gjennom deres respektive koordinatore. Nominasjonene blir utført på basis av brede konsultasjoner med urfolksorganisasjoner, med hensyn til mangfold og geografisk spredning av urfolkene i verden. I tillegg baserer nominasjonen seg på prinsippene om åpenhet, representativitet og like muligheter for alle urfolk. Dette inkluderer interne prosesser når det er aktuelt, samt lokale urfolkskonsultasjonsprosesser, der medlemmene deltar i egenskap av å være uavhengige eksperter på urfolkssaker for en periode på tre år med mulighet for gjenvalg eller ny utnevning for én ekstra periode. Stater, FN-organer, mellomstatlige organisasjoner og ikke-statlige organisasjoner (NGO'er) kan på like premisser delta som observatører i henhold til prosedyrene opprettet for Arbeidsgruppen for urbefolkning (WGIP) av Underkommissjonen for fremming og beskyttelse av menneskerettigheter.⁶⁸

Det er verd å merke seg at medlemmene, verken representerer regjeringer eller urfolk, men må tjene på personlig basis som *uavhengige* eksperter. Permanent forum har ikke mandat til å fremme urfolks interesser som sådanne, men må forholde seg nøytral til urfolkssaker på en så objektiv måte som mulig. Forumet sørger for bred deltagelse av urfolk, ikke bare som medlemmer på lik linje med regjeringsmedlemmer, men det åpner også opp for at urfolk kan delta på samme premisser som i WGIP (noe som betyr at alle urfolksorganisasjoner kan delta uavhengig av ECOSOC-konsultasjonsstatus).⁶⁹ Ifølge Generalsekretæren granskningsrapport har

WGIP fulgt opp flere initiativ som har blitt tatt opp av urfolk og WGIP har vært bevisst urfolks situasjon på en helt annen måte enn mange andre FN-organisasjoner. Likevel:

Informantene følte også at WGIP ga mer taletid til regjeringer enn til urfolksdeltagere. Noen av dem som ble intervjuet sa at medlemmene av WGIP viste liten respekt og at urfolk for ofte ble avbrutt uten å få fullføre talen sin.⁷⁰

Antallet kunngjøringer og taler under WGIP-møtene og under Permanent forum sine møter er utmattende. Formannen som leder møtene må være veldig streng med taletid og må ofte avbryte dem som ikke er i stand til å uttrykke seg innenfor tiden som er satt av til hver av talerne. Siden åtte av medlemmene i Permanent forum er nominert av urfolksorganisasjoner selv og den nåværende formannen er en urfolkskvinne, er det sannsynlig at det er lettere for urfolkstalerne å akseptere å bli avbrutt, og det er lettere for dem å stole på dømmekraften til medlemmene.

Nominasjonsprosessen

Selv om Resolusjon 2000/22 refererer til nominasjon av urfolkmedlemmer basert på en bred konsultasjonsprosess mellom presidenten i ECOSOC og urfolksorganisasjoner, spesifiserer den på ingen måte hva som menes med "bred konsultasjon". Urfolksorganisasjoner har lagt vekt på at den eneste måten man kan sikre "bred konsultasjon" på, er gjennom regionale konsultasjonsprosesser organisert av urfolk selv. På den måten kan urfolk møtes og oppnå konsensus for de beste urfolkskandidatene. I 2001 holdt en rekke urfolksorganisasjoner ulike møter med presidenten i ECOSOC og daværende høykommissær for menneskerettigheter, Mary Robinson om hvordan nominasjonsprosessen skulle organiseres. Til tross for manglede finansiering til prosessen, etablerte de urfolksorganisasjonene som hadde vært mest aktive i opprettelsen

⁶⁸ Se ECOSOC Resolusjon 2000/22, artikkel 1, supra fotnote 63

⁶⁹ Se supra kapittelet om WGIP i kapittel I

⁷⁰ Se Report of the Secretary-General: Review of the existing mechanisms, procedures and programmes within the United Nations concerning indigenous people, 14. november 1996, UN doc. A/51/493, paragraf 138, tilgjengelig 27. juli 2004 på: [http://www.unhcr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/A.51.493.En?Opendocument](http://www.unhcr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/A.51.493.En?Opendocument)

av Permanent forum regionale komiteer som organiserte regionale konsultasjoner for å nominere kandidater. I løpet av siste halvdel av 2001 ble det holdt regionale konsultasjoner i Asia, Sentral-Amerika, Sør-Amerika, Russland, Stillehavsøyene og den arktiske region. På ECOSOC sin generalforsamling i Genève, 2-27 juli besluttet ECOSOC at åtte urfolkseksperterte skulle bli annonsert innen 15. desember 2001. De besluttet også at det første møtet skulle holdes i New York 13-24 mai 2002.⁷¹ Presidenten nominerte ikke alle kandidatene som ble foreslått av de regionale urfolkskonsultasjonene. Men seks av de åtte representantene var nominert på bakgrunn av de regionale urfolkskonsultasjonene. Dette kan betraktes som en anerkjennelse av urfolks rett til å nominere sine egne eksperter.⁷² Urfolk på de regionale konferansene besluttet på et tidlig tidspunkt en rekke kriterier for sine eksperter. Ekspertene måtte snakke sitt eget urfolks språk, de måtte ha vært oppdratt i en urfolkskultur og de måtte ha omfattende erfaring med urfolkspolitikk, helst på internasjonalt plan. Regjeringene besluttet ingen kriterier for sine kandidater.⁷³

Den hierarkiske plasseringen av Permanent forum

Permanent forum ble plassert svært høyt opp i FN-systemet – rett under ECOSOC. WGIP er den organisasjonen som ligner mest på Permanent forum med hensyn til deltagelse av urfolk. Den er imidlertid plassert på absolutt laveste nivå i FN-systemet, og det er en lang vei opp til Generalforsamlingen. Etter at urfolkenes stemmer har smøget seg gjennom alle de administrative nivåene, blitt justert og modifisert underveis, er det svært lite igjen av det urfolk selv tenker. I WGIP deltar ikke urfolk selv som medlemmer med beslutningsmyndighet, og stemmene deres er først filtrert gjennom medlemmene av WGIP, så gjennom Underkommissjonen, Menneskerettighetsko-

misjonen, ECOSOC og til slutt Generalforsamlingen. Permanent forum rapporterer direkte til ECOSOC, noe som reduserer antall regjeringsfilter betraktelig. I så måte er det mye større sannsynlighet for at de sakene urfolk er opptatt av og urfolkenes stemmer når opp til Generalforsamlingen.

Mandatet

I tråd med ønskene til urfolk under opprettelsesprosessen av Forumet, ble mandatet veldig bredt. Artikkel nummer to og åtte i Resolusjon 2000/22 beskriver pliktene til Permanent forum. Den legger vekt på at ECOSOC:

2. Også beslutter at Permanent forum for urfolkssaker skal tjene som et rådgivende organ for Rådet med mandat til å diskutere urfolkssaker i henhold til Rådets mandat tuftet på økonomisk og sosial utvikling, kultur, miljø, utdanning, helse og menneskerettigheter; og i så måte skal Permanent forum:
 - (a) Fremsette ekspertråd og henstillinger om urfolkssaker til Rådet i tillegg til programmer, fond og byråer underlagt de Forente Nasjoner, gjennom Rådet;
 - (b) Fremme bevissthet og promotere integrering og koordinering av alle aktiviteter relatert til urfolkssaker i de Forente Nasjoners system;
 - (c) Forberede og distribuere informasjon om urfolkssaker
8. Også beslutter, at når Permanent forum er etablert og har holdt sitt første årlige møte, skal det granske og evaluere, med full åpenhet for alle mulige resultat, alle eksisterende mekanismer, prosedyrer og programmer i de Forente Nasjoner som angår urfolkssaker, inkludert Arbeidsgruppen for urbefolkning (WGIP), med henblikk på å effektivisere aktiviteter, unngå dobbeltarbeid og overlapping og promotere effektivisering.⁷⁴

71 For mer informasjon om ECOSOC sin beslutning i Genève, juli 2001, se: UN Press Release: First Permanent Forum on Indigenous Issues to meet in New York in May 2002, UN doc. ECOSOC/5991, PI/1368

72 Se: García-Alix, Lola. The Permanent Forum on Indigenous Issues, København: publisert av IWGIA i 2003, side 63-65.

73 Se: Lile, Hadi Khosravi. The United Nations Permanent Forum on Indigenous Issues, Master dissertation, Norwegian Centre for Human Rights, University of Oslo, 15. september 2004, side 38.

74 Se Resolusjon 2000/22 paragraf 2 og 8, supra fotnote 63.

Permanent forum er først og fremst et rådgivende organ for ECOSOC, men det skal også *fremme bevissthet og promotere integrering og koordinering av alle aktiviteter relatert til urfolkssaker i de Forente Nasjoners system*.⁷⁵ Mandatet sier at Forumet skal diskutere *økonomisk og sosial utvikling, kultur, miljø, utdanning, helse og menneskerettigheter*.⁷⁶ Men det er ikke spesifisert hvordan man skal diskutere menneskerettigheter eller hvilken rolle det burde ha i forhold til de andre sakene. Permanent forum gis ikke mandat til å sette nye standarder i internasjonal lovgivning, men det er blitt spurt spesielt om å revidere arbeidet til WGIP, *med henblikk på å effektivisere aktiviteter, unngå dobbeltarbeid og overlapping og promotere effektivisering*. Den største forskjellen mellom WGIP og Permanent forum er at WGIP har mandat til å sette nye standarder for internasjonale menneskerettslover.⁷⁷

Koordineringsrollen til Permanent forum

I artikkel 2 (b) i ECOSOC Resolusjon 2000/22 står det at Forumet skal:

Fremme bevissthet og promotere integrering og koordinering av alle aktiviteter relatert til urfolkssaker i de Forente Nasjoners system.

Dette handler ikke så mye om rådgivning, men først og fremst om styrende lederansvar. I klartekst betyr det at Permanent forum er ansvarlig for, skal kontrollere og koordinere alle aktiviteter i FN-systemet som har noe med urfolkssaker å gjøre. I tillegg skal de promotere bevissthet – noe som betyr at de skal få alle andre FN-organer med et relevant mandat til å utvikle en policy for urfolk og rapportere aktiviteten til Permanent forum. Permanent forum er dermed pålagt et enormt ansvar. Tidligere formann Ole Henrik Magga uttaler:

Vi skal i teorien holde oss oppdaterte om

aktivitetene til i alle de andre FN-organene som gjør noe relevant for urfolk samt koordinere og lede arbeidet i hele FN-systemet. Det er det som står på papiret, men til nå har vi bare klart å få individuelle FN-organisasjoner til å fokusere mer på urfolkssaker. Vi har ikke klart å bidra til noe særlig samarbeid ennå. Gjennom Inter-Agency Support Group for Permanent forum har vi klart å få til litt koordinering av aktiviteter. Men det viktigste vi gjør i forhold til koordinering i dag, er at vi gir ulike FN-organer som jobber med urfolkssaker en mulighet til å samles og diskutere seg imellom hvert år.⁷⁸

Permanent forum kaller inn og bringer sammen representanter fra alle FN-organer og organisasjoner som har et mandat som potensielt er av betydning for urfolks liv. FN-organer som jobber bevisst med urfolkssaker (UNESCO, UNDP, WHO, WIPO, Verdensbanken, ILO, OHCHR, WGIP og Spesialrapportøren, etc), presenterer sitt arbeid for Permanent forum sine medlemmer og for over 1000 urfolksledere og representanter for urfolksorganisasjoner fra hele verden. Hvis rapportene forsøker å pynte på sannheten eller arbeidet deres ikke er godt nok, får de sterk kritikk. Det nytter ikke å presentere flotte brosjyrer med glanset papir, pene bilder og flotte ord for Permanent forum, når de som er direkte berørt, eller i teorien skal være berørt av arbeidet, sitter der selv og kan kommentere rapportene. Perspektivene til urfolksledere og urfolksrepresentanter fra alle verdenshjørner gir FN-organisasjonene gode indikasjoner på hvordan deres arbeid påvirker urfolk konkret, i deres virkelige liv. Dette bringer landsbygdas egne folk inn i FN – og ikke bare rapporter og statistikker. Hvis et FN-organs arbeid er spesielt bra og blir satt pris på, vil det bli brukt som et godt eksempel for å legge press på andre FN-organer som ikke er like gode. Inter-Agency Support Group (IASG) er en gruppe med representanter fra 27 ulike FN-organisasjo-

⁷⁵ Se neste overskrift om koordinering

⁷⁶ Se neste kapittel om menneskerettigheter

⁷⁷ Se siste kapittel om WGIP

⁷⁸ Se min Masteroppgave side 40, supra fotnote 73

ner. De regnes som "venner" av Permanent forum. Deres oppgave er å hjelpe Permanent forum til å promotere bevissthet og til å koordinere aktiviteter relatert til urfolksaker i FN-systemet. De skal også forsyne Permanent forum med gode råd. Hvert år når Permanent forum samles, har de særlige møter med medlemmene i Permanent forum om videre strategier.⁷⁹

Beslutningsprosedyrer

Hvordan Permanent forum tar beslutninger er svært viktig fordi det bestemmer terskelen for sakene de kan ta effektive avgjørelser om. Og siden det er stor uenighet mellom regjeringer og urfolk om en del nøkkelområder, er beslutningsreglene av avgjørende betydning. I mandatet gitt av ECOSOC i artikkel tre i Resolusjon 2000/22 står følgende:

Videre besluttet det at Permanent forum skal innføre reglene for prosedyrer etablert for underliggende organer av Rådet som anvendt, hvis ikke annet er besluttet av Rådet. Prinsippet om konsensus skal styre arbeidet i Permanent forum.⁸⁰

Permanent forum gis ingen frihet til å ta beslutninger på basis av avstemninger. Alle medlemmene må være enige i alle beslutninger som fattes, basert på prinsippet om konsensus.

Møter og rapporter

Permanent forum møtes ti dager en gang i året. Mer enn 1,200 deltagere deltok på den fjerde samlingen for Permanent forum 16-27 mai i 2005. Det er et fantastisk møte som raskt har vokst til å bli en av de desidert største årlige begivenhetene ved FNs hovedkvarteret i New York. Ifølge mandatet trenger de ikke møtes i New York. De kan møtes i Genève eller en helt annen plass hvis de ønsker det. Artikkel fire i Resolusjon 2000/22:

Beslutter at Permanent forum skal holde en

årlig samling i ti arbeidsdager på de Forente nasjoners kontor i Genève eller på de Forente nasjoners hovedkvarter eller på en annen plass som Permanent forum bestemmer med hensyn til eksisterende finansielle regler og forskrifter gitt av de Forente nasjoner.⁸¹

Etter ti dager med hovedforsamlinger, særlige strategimøter, workshoper, lunsjmøter, middagsmøter, lobbymøter i gangene, bønemøter og forskjellige andre samlinger, samler medlemmene i Permanent forum informasjon, sitter for seg selv og rådslår i lukkede møter og produserer til slutt en rapport til ECOSOC. Spesialrapportøren for Permanent forum lager skissen til rapport. Denne rapporten blir distribuert til alle relevante FN-organer. Resolusjon 2000/22 sier følgende om rapporten:

Permanent forum skal levere en årlig rapport til Rådet om dets aktiviteter, inkludert eventuelle anbefalinger som skal godkjennes. Rapporten skal distribueres til de relevante Forente nasjoners organer, fond, programmer og byråer som et middel til, inter-alia, å fremme dialog om urfolkssaker i de Forente nasjoners system.⁸²

Finansiering

Finansiering av Permanent forum kommer fra FNs regulære budsjett og fra frivillige bidrag. Artikkel 6 i mandatet sier:

Beslutter videre at finansieringen av Permanent forum skal bli gitt gjennom eksisterende ressurser gjennom det regulære budsjettet for de Forente nasjoner og dets spesialbyråer og gjennom frivillige donasjoner som kan bli gitt.

Siden Permanent forum ble etablert midt mellom to budsjettperioder, var det ikke satt av noen poster til Permanent forum sin første samling. Sekretariatet kunne ikke etableres på grunn av manglende finansiering, og lite penger gjorde det også svært

79 Komplette liste med alle medlemmene i IASG og mer informasjon er tilgjengelig, 25. februar 2006 på: <http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/en/iasg.html>

80 Resolusjon 2000/22, paragraf 3, supra fotnote 63.

81 Resolusjon 2000/22, paragraf 4, supra fotnote 63.

82 Resolusjon 2000/22, paragraf 5, supra fotnote 63.

vanskelig å utarbeide en arbeidsplan. De eneste midlene som ble gitt av FN, var det nødvendige for gjennomføringen av første samling. Selv formannen, Ole Henrik Magga fikk ingen betaling og måtte jobbe på frivillig basis, noe som i praksis betydde at Samisk høyskole i Kautokeino, hvor han er ansatt som professor, måtte betale for hans arbeid i FN.⁸³ I dag inkluderer budsjettet finansiering av sekretariatet og midler til forberedelse og gjennomføring av en samling i året. I tillegg har Generalforsamlingen etablert et frivillig fond for å finansiere gjennomføringen av de tiltak som er blitt foreslått av Permanent forum gjennom ECOSOC.⁸⁴ Det er verdt å merke seg at FN også har et *Frivillig fond for urbefolkning* øremerket finansiering av urfolks deltagelse i WGIP. I desember 2001 besluttet Generalforsamlingen at dette fondet også skulle finansiere deltagelse for urfolk i Permanent forum.⁸⁵ Likevel finnes det ingen penger til å finansiere organiseringen av urfolks regionale konsultasjonsprosesser for nominering av nye medlemmer til Permanent forum. Ingen midler er satt av for at medlemmene skal kunne foreta studiereiser og arrangere møter med urfolk der de bor. Forumet har heller ikke råd til å finansiere opprettelsen av underliggende komiteer som kan jobbe mer detaljert med spesifikke saker under det enorme mandatet.

Sekretariatet

Sekretariatet ble etablert 27. februar 2003 under *Avdeling for sosial policy og utvikling, Seksjon for økonomiske og sosiale temaer*⁸⁶ og fikk en midlertidig stab med fire profesjonelle og to administrative stillinger. Mange urfolkrepresentanter har argumentert igjen og igjen for at sekretariatet burde besettes av en høy andel profesjonelle urfolk, fortrinnsvis ledet av en urfolksperson. Dette har ikke skjedd. Det er bare en rapportskriver i staben som har urfolksbakgrunn. FN mottok søknader til direktørjobben fra en rekke meget høyt kvalifiserte urfolkspersoner, inkludert

John Bernard Henriksen, men på grunn av interne ansettelsesprosedyrer fikk ikke noen av dem jobben.⁸⁷ Til sammenligning ville det vært utenkelig hvis sekretariatet til FNs utviklingsfond for kvinner (UNIFEM) skulle vært besatt stort sett bare av menn og i tillegg skulle vært ledet av en mann. Sekretariatet har et svært bredt mandat. Dette skal hovedsakelig sørge for en betydelig assistanse og støtte for at Forumet skal kunne gjennomføre de oppgaver som det er pålagt i mandatet. Det inkluderer:

- Koordinering av innspill til arbeidsprogrammet for Forumet fra FN-systemet.
- Ledelse av *Intradepartmental Task Force* under *Department of Economic and Social Affairs for Forumet*.
- De skal representere Forumet og forsvare dets policy i FNs programerklæringsorganer, byråer, programmer og fond.
- Bidra med hjelp og støtte til formannen i Inter-Agency Support Group for Forumet og jobbe for integrering av urfolksaker i mellomstatlige og andre organer i FN.
- Svare på spørsmål og konsultere ulike medlemsstater, urfolksorganisasjoner, akademia og andre for å iverksette Forumets arbeidsprogram.
- Iverksette aktiviteter for å øke bevisstheten om urfolkssaker blant ikke-statlige organisasjoner (NGO'er), media, akademia og generelt i det sivile samfunn globalt.
- De skal også administrere Forumets frivillige fond.

Da FNs Generalsekretærs sekretariat ble forespurt om å gjennomføre en granskning av eksisterende mekanismer i FN for deltagelse av urfolk, var det ikke Kofi Annan selv som skrev den. Det var en urfolksmann ved navn John Bernard Henriksen. Henriksen var også mannen som lanserte ideen og skrev forslaget om opprettelsen av Spesialrapportøren for urfolks menneskerettigheter (Rodolfo Stavenhagen). Hans innflytelse

⁸³ Se mitt intervju med Mr. John Bernard Henriksen i min Masteroppgave, side 42, supra fotnote 73. Se også García-Alix side 66, supra fotnote 42.

⁸⁴ Se General Assembly resolution 2003/553: *Voluntary Fund for the Participation of Indigenous Peoples*, 23. januar 2003, på dets 57 generalforsamling, UN doc. A/57/553

⁸⁵ Se García-Alix, side 95, supra fotnote 42.

⁸⁶ På engelsk: Division for Social Policy and Development, Department of Economic and Social Affairs

⁸⁷ Se intervju med John Bernard Henriksen i min masteroppgave, side 43, supra fotnote 73.

viser i praksis hvor viktig det kan være å ha en urfolksperson i sekretariatet.⁸⁸

Hovedforsamlingene

Den første hovedforsamlingen ble holdt i New York fra 13. til 24. mai 2002. I tillegg til medlemmene, deltok nærmere 900 observatører som representanter for regjeringer, FN-organer, urfolksorganisasjoner og andre NGO'er. Medlemmene i Forumet valgte professor Ole Henrik Magga som Permanent forums første president. Wilton Littlechild ble valgt til spesialrapportør (sekretær). Hovedfokus på første hovedforsamling var på behovet for å få etablert et sekretariat og få FN til å forbedre den finansielle situasjonen for Permanent forum. Prioritet ble også gitt til innsamling av informasjon i FN-systemet for å fremme koordinering av arbeid med urfolkssaker. Permanent forum foreslo å produsere en FN-publikasjon hvert år som skulle omhandle statusen til verdens urfolk.⁸⁹

Samarbeid med Sikkerhetsrådet

Den andre hovedforsamlingen for Permanent forum ble holdt i New York 12. til 23. mai 2003. Temaet for samlingen var "urfolks barn og unge". Høy selvmordsrate, alkoholmisbruk og mangel på utdanning er vanlige problemer blant mange unge urfolk over hele verden. I tillegg ble Permanent forum konfrontert med svært alvorlige brudd på menneskerettigheter rundt omkring i verden, inkludert masse mord, systematisk voldtekt utført av militære grupper, tvangsarbeid, slaveri, omfattende forsvinningssaker og tortur. Permanent forum kan ikke gjøre noe med disse rapportene bortsett fra å bringe dem videre til andre FN-organer. Den mest sjokkerende rapporten kom fra Kongo i Afrika. Mr. Makelo som representerte pygmeene i Kongo sa at de aldri før hadde opplevd slike grusomme redsler i et slikt omfang som de måtte utstå i dagens Kongo. Mambasa-pygmeene i Ituri-distriktet ble jaktet ned og spist av militære styrker som om de skulle

«Medlemmer av de militære styrkene som drev med denne formen for systematisk kannibalisme trodde de kunne tilegne seg magiske krefter gjennom å spise kjøtt fra det såkalte Bambuti-folket.»

vært dyrevilt. Medlemmer av de militære styrkene som drev med denne formen for systematisk kannibalisme trodde de kunne tilegne seg magiske krefter gjennom å spise kjøtt fra det såkalte Bambuti-folket. Ifølge Mr. Makelo var denne formen for selektiv kannibalisme, utelukkende rettet mot Bambuti-folket, ensbetydende med rent folkemord. Permanent forum ble fortalt at urfolksrepresentanten fra Kongo var kommet til FN for å be om hjelp før alt håp var ute.⁹⁰ Dette var en situasjon som krevde rask og umiddelbar handling. Til tross for at det ikke er noe i mandatet som spesifikt tillater dette, tok formannen, Ole Henrik Magga, direkte kontakt med presidenten i FNs Sikkerhetsråd. Han ba om et møte om situasjonen i Kongo for urfolk og appellerte til Sikkerhetsrådet om å gjøre alt som stod i deres makt for å stoppe volden. Sikkerhetsrådet reagerte umiddelbart på appellen fra Magga og ga med dette et tydelig signal om at de Forente nasjoner, på høyeste nivå, var villig til å inngå direkte samarbeid med Permanent forum. Selv om mandatet ikke direkte sier noe om en slik kontakt med Sikkerhetsrådet, er det ingenting i mandatet som forhindrer det. Dette var en enorm seier for Permanent forum, noe som gjorde både medlemmene av Permanent forum og alle andre klar over hvilket enormt potensiale som ligger i Permanent forum.

Urfolkskvinner

Den tredje samlingen var i New York mellom 10. og 21. mai 2004. Temaet for samlingen var "urfolkskvinner". Over 1000 representanter for NGO'er, akademikere og andre sivilsamfunnsrepresentanter deltok med en stor andel kvinner. 68 medlemsstater var representert inkludert Pavestolen. I

88 Se intervju med Henriksen i min masteroppgave, side 44, supra fotnote 73.

89 Mer informasjon om første samling se: Permanent Forum on Indigenous Issues: *Report of the first session* (New York 13-24 May 2002), UN doc. E/2002/43/Rev.1, E/CN.19/2002/3/Rev.1

90 For mer informasjon om kannibalsmen i Kongo se: UN Press Briefing: Press Conference by Indigenous Peoples of Democratic Republic of Congo, 21. mai 2003, tilgjengelig 26. februar 2006: <http://www.un.org/news/briefings/docs/2003/indigenousDRGpc.doc.htm>

tillegg deltok 33 FN-organer og andre mellomstatlige enheter. Forumet ble avrundet etter 42 såkalte "side-events" (ulike møter, konferanser og strategiforsamlinger), inkludert et internasjonalt pengefondsmøte i forbindelse med finansiering av Forumet. I tillegg ble to opplæringskurs for urfolksrepresentanter holdt før hovedforsamlingen startet. Denne konferansen satte de alvorlige konsekvensene krig og konflikter har for ulike urfolkssamfunn på kartet, ikke minst på grunn av kvinnes stemme. Videre ble behovet for meningsfull deltagelse i konfliktløsning og fredsbyggende arbeid tatt opp. Vold mot urfolksskvinner er et alvorlig problem over hele verden. – Volden inkluderer systematisk voldtektshandlinger utført av militære styrker, vold i hjemmet og seksuell mishandling. I tillegg er *trafficking*, tvangsarbeid og slaveri blant de mest alvorlige problemene. Permanent forum skrev og vedtok til sammen tolv sider om temaet med henstillinger og appeller til 20 forskjellige FN-organer.⁹¹

Tusenårsmålene

1200 deltagere, 68 medlemsstater inkludert Pavestolen, i tillegg til 30 FN-organer og andre mellomstatlige enheter deltok på samlingen. På agendaen var Tusenårsmål nummer én, som er utryddelse av ekstrem fattigdom, og nummer to, som er grunn-

utdanning for alle. Permanent forum la i sine henstillinger vekt på en menneskerettighetsbasert tilnærming til utvikling. I tillegg fremhevet forumet full og effektiv deltagelse av urfolk i utformingen, gjennomføringen og overvåkingen av tusenårsmålrrettede programmer og prosjekter som har direkte eller indirekte betydning for urfolk. Forumet henstilte regjeringer om at nasjonale fattigdomsreduksjonsplaner må anerkjenne urfolks rett til land, skog og marine ressurser i tillegg til andre ressurser. Permanent forum gav også en appell om urfolkssamfunnenes deltagelse i beslutninger som angår utdanning av deres barn. Morsmålet må være hovedspråket for opplæring, mens opplæring i statens offisielle nasjonalspråk må gis som sekundært språk. Statene må innse at isolasjon er et stort problem som hindrer mange urfolk i å benytte seg av sin rett til utdanning. Statene ble også innstendig bedt om å revidere nasjonale pensumbøker og tekster for å fjerne alle former for kulturell diskriminering og fordommer, og øke kunnskapen om urfolks kulturer. Den femte hovedforsamlingen vil bli holdt i New York 15-16 mai 2006. Temaet for denne samlingen vil for andre gang på rad være Tusenårsmålene. Denne gangen er alle de åtte tusenårsmålene inkludert som tema.⁹²

⁹¹ For mer informasjon om den tredje hovedforsamlingen, se: Permanent Forum on Indigenous Issues, Report of the third session (New York 10-21 mai, 2004), UN Doc. E/2004/43, E/C.19/2004/23

⁹² For mer informasjon om den fjerde samlingen se: Permanent Forum on Indigenous Issues: Report of the fourth session (New York 16- 27 mai 2005), UN doc. E/C.19/2005/9. Tilgjengelig 26. februar 2006 på: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/No5/377/61/PDF/No537761.pdf?OpenElement>
For mer informasjon om den femte samlingen, se: Hjemmesiden til Permanent forum, tilgjengelig 26. februar 2006 på: http://www.un.org/esa/socdev/unpfi/en/session_fifth.html

Menneskerettigheter

Vi vil ikke spare oss noen anstrengelser for å fremme demokrati og styrke rettsregler, likeså respekten for alle internasjonalt anerkjente menneskerettigheter og fundamentale friheter, inkludert retten til utvikling.
– Artikkel 24 i Millenniumerklæringen

Til nå har jeg stort sett presentert historie og faktainformasjon om Forumet. Nå vil jeg dykke ned i og analysere noen av de vanskeligste spørsmålene Forumet står overfor. Det er ikke bestemt hvordan Forumet skal forholde seg til menneskerettigheter i forhold til de andre mandatområdene. Jeg vil også se på hvordan prinsippet om konsensus kan påvirke Permanent forums evne til å behandle noen av de vanskeligste spørsmålene. Jeg vil peke på hvordan Permanent forum påvirker andre FN-organer. I den forbindelse vil jeg først se på Forumets makt og innflytelse og deretter vil jeg se på hvilke konsekvenser opprettelsen av Permanent forum vil få for WGIP.

Menneskerettigheters rolle i Forumet

Artikkel to i ECOSOC Resolusjon 2000/22 dikterer hvilke temaer Permanent forum skal jobbe med. Disse er: økonomisk og sosial utvikling, kultur, miljø, utdanning, helse og menneskerettigheter. Alle disse temaene henger sammen, og menneskerettigheter er i grunn en del av alle de andre temaene. Man kan spørre seg om hva menneskerettigheter er, hvis det ikke er retten til utvikling, retten til å snakke sitt morsmål, retten til rent vann, retten til utdanning og retten til helse? Man kan likevel argumentere for at en menneskerettighetsbasert tilnærming til alle tema kan virke mot sin hensikt, virke begrensende og

gjøre Permanent forums arbeid trangsynt på menneskerettigheter. Mr. Wayne Lord, tidligere regjeringsmedlem fra Canada forteller at:

Å si ”dette er min rettighet som du må respektere” kan virke mot sin hensikt noen ganger. Alt avhenger av hva man vil oppnå og hvilket mål man har. Målet må være å gjøre livet bedre for alle. Forumet er ment å skulle hjelpe FN til å gjøre en bedre jobb. Det har et ekstremt bredt mandat, men det er ennå mest basert på en rettighetsbasert tilnærming. Og for mange urfolk er det den eneste tilnærmingen som betyr noe. En rettighetsbasert tilnærming har en tendens til å polarisere, politisere og gjøre ting svart og hvitt – noe som står i et motsetningsforhold til godvilje og samarbeid.⁹³

Mr. Wayne Lords beskrivelse av menneskerettigheter kan sees på som en såkalt realistisk tilnærming til politikk, en betraktningssmåte som legger større vekt på sluttresultatet enn på ideologier og verdier. Ifølge Hans J. Morgenthau (1985) kan man ikke snakke om politisk moral uten klokskap uten å ta hensyn til de politiske konsekvensene av tilsynelatende moralske handlinger. Abstrakt etikk dømmer handlinger i henhold til hvordan de er i konformitet med moralske lover. Politisk etikk dømmer handlinger ut ifra dets konsekvenser. Abraham Lincoln har, ifølge Morgenthau, en gang sagt:

Jeg gjør mitt beste i forhold til det jeg vet, så godt jeg kan, og det vil jeg fortsette med til slutten. Hvis det går godt til slutt, vil det som blir sagt imot meg ikke ha noe å si.

93 Se mitt intervju med Wayne Lord 18. mai 2004 i min masteroppgave, side 48, supra fotnote 73.

Hvis slutten fører galt av sted, vil englenes besvergelses på at jeg hadde rett ikke ha noen betydning.⁹⁴

Svakheten med Mr. Wayn Lord sin tilnærming, er at den ikke sier noe om hvilken rolle menneskerettighetene burde ha i Forumet. Tilnærmingen peker bare på hvilke problemer en rettighetsbasert tilnærming kan by på – uten å presentere noen alternativer. Enhver posisjon i forhold til samfunn og politikk, inkludert alle temaer i mandatet til Permanent forum, er basert på en forståelse av hva som er godt for mennesket (i alle fall hvis vi regner oss som noenlunde moralske). Hva som er godt for mennesket vil alltid være basert på en forståelse av hva man legger i menneskets natur og meningen med livet – noe som i praksis betyr at man er nødt til å forholde seg til religion, filosofi og menneskelige verdier på et eller annet plan. Hva mener egentlig Mr. Wayn Lord med ”godvilje og samarbeid”? Ifølge Aristoteles er politisk rettferdighet tuftet på to grunnleggende former for lover. På den ene siden har man de lover man bare blir enige om – uten at det nødvendigvis er noen etisk eller moralsk basis for regelen. Trafikkregler er et godt eksempel på slike regler. Man blir enige om å kjøre på høyre side av veien uten at det har noe med meningen med livet å gjøre. På den annen side sier Aristoteles at det finnes lover som er basert på det som er ”naturlig”, i tillegg til at han sier at hva som forstås som ’det naturlige’ kan være forskjellig og forandre seg over tid.⁹⁵ Det er lett å snakke om ”godvilje og samarbeid” så lenge Permanent forum snakker om ukontroversielle trafikkregler, men så snart de kommer inn i den tåkete etiske og moralske dalen, blir spørsmålet om hva som er godt et spørsmål i seg selv. Hvis man adopterer den kulturellrelativistiske idéen om at alle kulturer er gode i seg selv, og avviser alle former for universelle verdier, støtter man tanken om at hvert enkelt samfunn selv vet hva som er best for mennesket. Mange mennesker forveksler

kulturellrelativisme med toleranse for mangfold og lar seg tiltrekke av ideen fordi den viser respekt for andre. Men gjennom å gi hver enkelt tradisjon siste ord, frarøves vi muligheten for mer generelle toleransenormer og normer for respekt som kan hjelpe oss og som kan begrense kulturell intoleranse.⁹⁶ Menneskerettigheter er et forsøk på å finne universelle moralske normer. Hva er moralsk rett hvis alle mennesker er likeverdige, uavhengig av kultur og religion? Dette handler menneskerettighetene om. Menneskerettigheter er et forsøk på å lage prinsipper, lover og regler for mennesker på tvers av alle religioner og kulturer. I FN sitter det kinesere, russere, nordmenn, franskmenn, amerikanere, kenyanere, japanere og etter hvert også urfolksrepresentanter. De representerer alle sine land, kulturer og religioner. Sammen sitter de og forhandler, krangler og diskuterer om moralske prinsipper og lover. Alt de ikke kan bli enige om fjernes fra teksten og forkastes. Det som blir igjen er et lite knippe med prinsipper og regler som alle kan enes om på tvers av alle religioner, kulturer og land. Hvis man har tro på at det finnes noen universelle moralske prinsipper som gjelder for alle mennesker uavhengig av kultur og geografi, vil vi bli mer interesserte i å beskytte hvert enkelt individ. Videre vil man slik gjøre kultur i seg selv til et individuelt valg – til et uttrykk for individers menneskelighet og identitet, noe som innebærer at individer kan uttrykke menneskelighet på mange måter. Forskjellige kulturer gir individer større perspektiv på det å være menneske.⁹⁷

Hvis vi ser nærmere på et av de andre temaene til Permanent forum, som er forbundet med de andre temaene, nemlig ”utvikling”, ser vi at definisjonen av utvikling har endret seg fra å handle om veldedighet og godvilje til å bli en lovfestet juridisk rett til alle menneskerettigheter. I 1991 publiserte UNDP den første såkalte Human Development Report og prøvde med det å etablere nye parametre for ut-

94 Morgenthau, Hans J. *Politics among Nations: the Struggle for Power and Peace* (6th ed.), New York: publisert av McGraw-Hill, 1985, side 12-13.

95 McKeon, Richard. *The Basic Works of Aristotle*, New York: publisert av Random House Publisher, 1941, side: 1014-1015.

96 Nussbaum, Martha. *Woman and Human Development*, Cambridge: publisert av Cambridge University Press, 2000, side: 49.

97 For en mer utfyllende debatt om kulturellrelativisme og urfolks rettigheter, se: Niezen, side 94-144, supra fotnote 34.

vikling. Rapporten definerte menneskelig utvikling som en prosess som øker menneskers valgmuligheter, inkludert tilgang til inntekt og arbeid, utdanning, helse, rent vann og trygge omgivelser. Ethvert medlem i samfunnet burde også ha muligheten til å delta i samfunnsbeslutninger og nyte godt av menneskelige, økonomiske og politiske friheter. Å øke folks valgmuligheter er direkte knyttet til det å styrke menneskers forutsetninger for å benytte seg av valgmulighetene. Forutsetningene for å utvide menneskers valgmuligheter er at de har reelle juridiske menneskerettigheter og friheter.⁹⁸ Her er "utvidet frihet" både mål og middel for utvikling.⁹⁹ Den 4. desember 1986 vedtok Generalforsamlingen en erklæring om retten til utvikling. Ifølge artikkel 1. er:

Retten til utvikling er en umistelig menneskerettighet i kraft av at alle menneskelige individer og folk har rett til å delta i, bidra til og nyte godt av økonomisk, sosial, kulturell og politisk utvikling, noe som innebærer at alle grunnleggende menneskerettigheter og friheter kan bli helt og fullt realisert.

Menneskets rett til utvikling innebærer også at folks rett til selvbestemmelse blir fullt realisert. Dette inkluderer, i henhold til bestemmelsene i begge de Internasjonale konvensjonene for menneskerettigheter (1966), utøvelsen av den umistelige retten til full suverenitet over egne naturrikdommer og ressurser.

Ifølge spesialrapportøren for retten til utvikling, Dr. Arjun Sengupta, har alle mennesker rett til en prosess som innebærer at alle grunnleggende menneskerettigheter og friheter kan bli fullt og helt oppfylt. Å ha en rettighet innebærer å ha krav på noe av verdi for andre mennesker, institusjoner, staten og det internasjonale samfunn, som i sin tur har plikt til å anskaffe det verdifulle

man har krav på. Det at man nå legger vekt på den juridiske basisen for utviklingsmål, innebærer at utviklingsutbyttet (kultur, miljø, utdanning og helse) ikke lenger handler om veldedighet eller "omsorg". Det handler om juridiske rettigheter og krav.¹⁰⁰

Retten til utvikling er gang på gang blitt gjentatt og videre utdypet, med full konsensus: på FNs verdenskonferanse for menneskerettigheter (Wien), Den internasjonale konferansen for befolkning og utvikling (Kairo), Verdenstoppmøtet om sosial utvikling (København) og Verdenskonferansen for kvinner (Beijing). Det man bør merke seg er at selv om Erklæringen om retten til utvikling ikke ble vedtatt med full konsensus (USA var den eneste med dissens), har hver eneste av de overnevnte FN verdenskonferansene enstemmig på nytt bekreftet retten til utvikling som en "universell og umistelig rettighet og som en integrert del av de grunnleggende menneskerettigheter".¹⁰¹ Ifølge presidenten for International Centre for Law in Development, Clarence J. Dias, er det ingen tvil om at:

Retten til utvikling ikke bare er en ønske-drøm eller et ideologisk slagord. Det er en menneskerettighet garantert i internasjonal lov.¹⁰²

Dette betyr at fra et menneskerettslig juridisk perspektiv er Permanent forum forpliktet til å behandle alle dets temaer i mandatet, i alle fall delvis, som en menneskelig rettighet. Denne forpliktelsen er videre styrket av Generalsekretærens oppfordring til å gjøre menneskerettigheter til en integrert del av alle FNs aktiviteter og programmer. Mr. Kofi Annan understreker i sin rapport at:

Menneskerettigheter har utpekt seg som et tema som berører hver av de fire vesentlige feltene i sekretariatets arbeidsprogram (fred og sikkerhet, økonomisk og sosial utvikling,

98 Se: Andreassen, Bård Anders. Shifting Notions of Development – Implications for the Right to Development, i red. Chris Duckett: The Right to development: Reflections on the first four Reports of the Independent Expert on the Right to Development, Dr. Arjun Sengupta, Geneva: Publisert av Franciscans International, 2003, side 27-29.

99 Se: Sen, Amartya. Development as Freedom, New York: publisert av Anchor Books, 2000, side: xii

100 Se: Andreassen (2003) side 29, supra fotnote 97.

101 Se: Working Group on Indigenous Populations: Consideration of a Permanent Forum for Indigenous Peoples, note by secretariat, compilation of extracts of declarations and programs of actions pertaining to indigenous people from high level United Nations Conferences, 12. juni 1996, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/AC.4/1996/5/Add.1: Vienna Declaration: article 1(10), Cairo Program of Action: principle 3, Copenhagen Declaration: Commitment 1(n), Beijing Platform of Action: article 213

102 Se: See Dias, Clarence J. The Right to Development: back on Centre Stage Where it Belongs, i red. Chris Duckett, The Right to development: Reflections on the First Four Reports of the Independent Expert on the Right to Development, Dr. Arjun Sengupta, Geneva: publisert av Franciscans International, 2003, side 121.

utviklingssamarbeid, og humanitære saker). Det vil derfor være en enorm oppgave for FN å forsterke dets menneskerettighetsprogram og fullt ut integrere det i den brede rekke av organisasjonens aktiviteter.¹⁰³

I tillegg må Permanent forum ta hensyn til Millenniumerklæringen. Den ble undertegnet av intet mindre enn 147 statsledere og enstemmig vedtatt av medlemmene i Generalforsamlingen. 189 land har sverget troskap og forpliktelse til erklæringen.¹⁰⁴ Artikkel 24 sier følgende:

Vi vil ikke spare oss noen anstrengelser for å fremme demokrati og styrke rettsregler, likeså respekten for alle internasjonalt anerkjente menneskerettigheter og fundamentale friheter, inkludert retten til utvikling.¹⁰⁵

189 land inkludert 147 statsledere har enstemmig avlagt ed på at de vil ikke spare seg noen anstrengelser for å fremme retten til utvikling. Dette vil si at Permanent forum må jobbe for at "ethvert menneskelig individ og alle mennesker har rett til en prosess som innebærer at alle grunnleggende menneskerettigheter og friheter kan bli fullt og helt oppfylt". Det virker åpenbart som om det ikke bare er urfolk som tror at en menneskerettighetsbasert tilnærming er den eneste tilnærmingen som betyr noe. Likevel er det ifølge Ms. Mililani Trask enkelte regjeringsmedlemmer i Permanent forum som insisterer på å underminere menneskerettighetenes rolle, mens andre igjen har få eller ingen kunnskaper om menneskerettigheter:

Hoved-grunnen til at vi insisterer på menneskerettigheter er at stater lider av institusjonell rasisme. Menneskerettighetskonvensjonene gjelder for alle mennesker. Men til nå har de fleste urfolk ikke vært forunt de mest grunnleggende menneskerettigheter. Menneskerettigheter er et av mandatområdet til Forumet. Men hvis man ser på

hele mandatet, handler alt egentlig om menneskerettigheter. Problemet er imidlertid at mange av de statlige medlemmene er her for å forhindre ytterligere skade. I tillegg er det ingen forutsetning at medlemmene skal kunne noe om menneskerettigheter. Mange stater har bevisst valgt medlemmer som overhodet ikke har noen kunnskaper om menneskerettigheter.¹⁰⁶

Det som gjør menneskerettigheter til et vanskelig tema for Permanent forum, er uten tvil den stadig eksisterende kløften mellom regjeringer og urfolk når det handler om retten til selvbestemmelse. I tillegg har ikke Permanent forum et klart og udiskutabelt sett av menneskerettigheter å forholde seg til, slik som er tilfelle for eksempel for UNICEF, som var den første FN organisasjonen som vedtok en såkalt rettighetsbasert policytilnærming for alle dets aktiviteter. Ifølge UNICEF:

Menneskerettigheter og barns rettigheter veileder vårt arbeid i alle sektorer og på alle trinn i prosessen. Disse prinsippene inkluderer: universalitet, ikke-diskriminering, hensynet til barnets beste retten til overlevelse og utvikling, udelelighet og gjensidig avhengighet av alle menneskerettigheter, ansvarlighet og respekt for barns egne stemmer.¹⁰⁷

Den desidert viktigste konvensjonen for UNICEF er Barnekonvensjonen. Den er ratifisert av hele 192 land og er dermed den mest anerkjente menneskerettighetskonvensjonen som eksisterer. Bare 17 land har ratifisert ILO konvensjon nr. 169 som er den viktigste konvensjonen som omhandler urfolk direkte. Det er likevel ingen unnskyldning for å ignorere menneskerettigheter for urfolk. Alle de andre menneskerettighetskonvensjonene, inkludert barnekonvensjonen, er like relevante for urfolk som for andre, og ifølge Ronald Niezen (2003) vil:

103 Se: Generalsekretærens rapport til Generalforsamlingen: Renewing the United Nations: A Programme for Reform, 14. juli 1997, UN doc. A/51/950, artikkel 78 og 79, tilgjengelig 25. august 2004 på: <http://www.unhcr.ch/html/hchr/unrefor.htm>

104 Se: Generalsekretærens rapport: Road Map towards the Implementation of the United Nations Millennium Declaration, 6. september 2001, UN doc. A/56/326

105 Se FN-sambandets hjemmeside om FNs Millenniumsdeklarasjon: Millenniumstoppmøtet i New York 6. - 8. september 2000. Tilgjengelig 12. mars 2006 på: http://www.fn.no/erklæringer_og_konvensjoner/millenniumserklæringen/fns_millenniumdeklarasjon

106 Se intervju med Mililani Trask i min masteroppgave side 53, supra fotnote 73.

107 Se: United Nations Children Fund: Rights and results: what we do, Tilgjengelig 12. mars 2006 på: <http://www.unicef.org/rightsresults/index.html>

Urfolkenes FN-forum vil måtte inkludere, ikke bare de prekære problemene i forhold til rasisme, tap av landområder, industrielt forfall, statlige angrep på identitet og kulturell integritet, men også menneskerettighetsbrudd begått av urfolk selv.¹⁰⁸

Urfolk er ikke fra naturens side mer etiske eller moralsk gode mennesker sammenlignet med andre mennesker. Deres kulturer er ikke mer verdifulle eller hellige enn andre kulturer.¹⁰⁹ Men de har krav på samme beskyttelse under loven som andre mennesker. De har krav på deltagelse på like vilkår i utarbeidelsen og forandringen av lovverket, og selvsagt må de selv følge lovene.

Prinsippet om konsensus

Ifølge mandatet skal prinsippet om konsensus styre arbeidet i Permanent forum. Det betyr at det ikke er noen avstemningsordning, og at alle medlemmene må være enig i alle beslutninger som Forumet vedtar. Enkelte medlemmer kan skrive individuelle kommentarer som kan legges ved rapporten, men slike kommentarer vil ikke regnes som del av beslutningene fra Permanent forum. Beslutninger basert på konsensus har en høyere status enn beslutninger basert på avstemninger. Dette kan også være positivt fordi det kan bidra til å fremme enhet blant medlemmene i Permanent forum. Det er likevel mye vanskeligere å fatte beslutninger når alle må være enige. Medlemmene i Permanent forum har svært forskjellig bakgrunn, tradisjon og religion. I tillegg er de splittet mellom regjeringsmedlemmer og urfolksmedlemmer. *Open-ended Intersessional Working Group on the UN Draft Declaration on the Rights of Indigenous Peoples* har jobbet med en urfolkserklæring i mer enn ti år uten å komme i nærheten av enighet. Dette sier mye om hvor vanskelig det kan være å oppnå konsensus om sakene på dagsorden. Man kan derfor spørre seg

om hvordan Permanent forum skal komme til enighet om de vanskeligste temaene. Wilton Littlechild (2004) sier:

I løpet av de tre årene vi har jobbet sammen, har der vært større grunnlag for enighet enn ikke. Men på de vanskelige områdene er det splittelse. Noen oppfatter det slik at de har "vetomakt". Mandatet sier at "konsensus" er hovedregelen for beslutningsprosedyrer, men da enkelte medlemmer så ordet "konsensus" tolket de det slik at de kunne blokkere konsensus. På de vanskeligste temaene har vi opplevd at noen medlemmer ikke er villige til å bli enige. Er dette fordi de som individer ikke kan være enige eller fordi deres regjeringer forbyr dem det?¹¹⁰

Å oppnå enighet blant parter med forskjellig verdenssyn er ingen ny oppgave for FN. I sannhet kan menneskerettigheter beskrives som et produkt av såkalt "overlappende konsensus". John Rawls definerer overlappende konsensus som:

En konsensus som inkluderer alle motstridende filosofiske og religiøse doktriner som sannsynligvis vil opprettholdes og oppnå opplutning i mer eller mindre konstitusjonelle demokratiske samfunn... felles ideer som når de er gjennomarbeidet til et politisk begrep., viser seg å være tilstrekkelige for å garantere et rettferdig konstitusjonelt regime.¹¹¹

En overlappende konsensus er forskjellig fra et kompromiss. Det er en frittstående rasjonalitet som alle kan være enig i. Det er som et "cogito ergo sum" – den samlede kjerne av fornuft og rettferdighet som er igjen når alle perspektiver er uttømt i søken etter en felles plattform.¹¹² Det etterlengtede ideal er en dialog der alle medlemmene presenterer sine perspektiv, deretter lytter til de andres perspektiv, lærer av

¹⁰⁸ Se Niezen side 117, supra fotnote 34.

¹⁰⁹ Når en stor og gammel kultur er på randen av utryddelse, kan man regne den som mer verdifull enn andre fordi den er en sjeldenhet, akkurat som gull er et verdifullt metall fordi det er vanskelig å finne. Men hvis man argumenterer for at urfolks kulturer i seg selv er overlegne andre kulturer, vil det være et uttrykk for grov rasisme.

¹¹⁰ Se intervju med Littlechild i min Masteroppgave, side 55, supra fotnote 73.

¹¹¹ Se: Rawls, John. *Justice as Fairness: Political not Metaphysical*, i red. Samuel Freeman, John Rawls: Collected Papers, publisert av Harvard University Press, Massachusetts 1999, side 390 og side 410.

¹¹² For en mer detaljert diskusjon om overlappende konsensus se: Rawls, John: *The Idea of an Overlapping Consensus*, i red. Samuel Freeman. John Rawls: Collected Papers, Massachusetts: publisert av Harvard University Press, 1999, side 421-448.

«Selvbestemmelse er et av de vanskeligste urfolkstema.

Det har i århundrer vært et av de viktigste tema for urfolk over hele verden»

disse perspektivene og presenterer et nytt perspektiv basert på det de har lært av de andre. På den måten vil man kunne vente at alle medlemmene er villige til å forandre sine perspektiver og til og med også kunne kritisere sine egne tidligere perspektiver. Men om dette ikke er mulig i enkelte saker, må søken etter en overlappende konsensus være et minstekrav. Likevel forutsetter det at alle medlemmene er villig til å dele sine perspektiver. Hvis et medlem nekter å inngå i dialog ved å nekte å dele sitt syn på et tema, vil medlemmet være i stand til å stoppe enkelte temaer fra å bli diskutert. I enkelte tilfeller, ifølge Wilton Littlechild, er det nettopp dette som har skjedd i Permanent forum:

Prinsippet om konsensus har ikke vært et stort diskusjonstema i Forumet. Det har imidlertid vært oppe til diskusjon i enkelte tilfeller når noen medlemmer har sagt at de ikke vil bli enig om en konsensus. I min kultur er det normalt at man bare fortsetter å snakke, men når noen rett og slett nekter å bli enige, vil problemet forbli uløst. Og det vil forbli uløst inntil de som nekter å akseptere en konsensus er villige til å snakke om det igjen.

Selvbestemmelse er et av de vanskeligste urfolkstema. Det har i århundrer vært et av de viktigste tema for urfolk over hele verden. For å vise et minimum av respekt og anstendighet overfor urfolk, må en internasjonal ekspert på urfolkssaker i alle fall være villig til å dele deres perspektiver på temaet. Likevel har ikke Permanent forum diskutert selvbestemmelse, og det er mulig det er litt urettferdig å si at noen medlemmer bevisst har prøvd å vanskeliggjøre arbeidet til Permanent forum. Ifølge tidligere president Ole Henrik Magga har:

Arbeidet fungert veldig bra bortsett fra i noen svært få tilfeller. Så lenge ingen er direkte imot noe og uttaler at de er fundamentalt imot, inkluderer vi det i rapporten. Medlemmene kan ha kritiske bemerkninger og kan, hvis de ønsker, legge ved disse kommentarene i rapporten med en forklaring på hvorfor de var enige likevel. Vi har hatt en felles forståelse om at vi ikke skulle ta tak i de vanskeligste temaene i begynnelsen. Det har heller ikke vært naturlig for oss å involvere oss i debatten om selvbestemmelse så lenge det blir diskutert i *Open-ended Inter-sessional Working Group on the Draft Declaration*.¹¹³

Alt i alt virker det litt for tidlig å si hvordan Permanent forum klarer å takle det vanskelige tema som selvbestemmelse er. Et av de viktigste elementene ved selvbestemmelse er "prinsippet om fri, informert forhåndsgodkjenning". Det er ingen uenighet blant medlemmene om dette prinsippet, og de har jobbet energisk for å fremme det.

Prinsippet om fri, informert forhåndsgodkjenning

Prinsippet om fri, informert forhåndsgodkjenning er verdt å ta en titt på fordi det er et uttrykk for hva Permanent forum i sin essens handler om. Prinsippet er også interessant rent maktmessig sett, og det vil ha mye å si for hvor stor innflytelse Permanent forum vil ha i FN. Permanent forum er resultatet av en lang urfolksskamp for å bli hørt, konsultert og delta i beslutninger som angår dem. Nå etter at Permanent forum er etablert, har et av dets viktigste oppgaver vært å fremme dette prinsippet i resten av FN-systemet. I dets første rapport foreslo Forumet opprettelsen av en arbeidsgruppe for fri, informert forhåndsgodkjenning, med deltagelse og granskningsretningslinjer. Arbeidsgruppen skulle møtes tre til fire ganger årlig i tre år. I rapporten fra den andre samlingen, under kapittelet om økonomisk og sosial utvikling, foreslo Forumet at ECOSOC burde opprette en tre års arbeidsgruppe for fri, informert forhåndsgodkjenning.¹¹⁴ I rapporten fra den tredje samlingen var et av hovedforslagene

113 Se intervju med Magga i min masteroppgave, side 56, supra fotnote 73.

114 Se rapporten fra andre samlingen, paragraf 27, 36 og 45. Supra fotnote 52.

til ECOSOC organisering av en tre dagers *workshop* om fri, informert forhåndsgodkjennelse.¹¹⁵ I en pressemelding fra FN står det:

Et tema av avgjørende betydning for urfolk, og et tema som vil bli vurdert på denne samlingen i Forumet, er ønsket om at regjeringer og internasjonale agenter skal skaffe seg fri, informert forhåndsgodkjennelse fra urfolkssamfunn før de utvikler planer som kan berøre dem. Dette har fremstått som den ønskede standard som bør innføres for å beskytte og fremme urfolks rettigheter i utviklingsprosessen.¹¹⁶

Prinsippet har sin opprinnelse i et etisk prinsipp utviklet av medisinske leger og forskere.¹¹⁷ Det er interessant at kampen innenfor medisin i likhet med urfolksskampen, var et resultat av av lang kamp for selvbestemmelse og autonomi. Dr. Kelly A. Edwards forklarer:

Medisin har gjennomgått en revolusjon siden den paternalistiske tilnærmingen, der doktoren ble regnet som den som visste best og det var forventet at han skulle ta beslutninger på pasientens vegne, til dagens tilnærming, der pasientens perspektiv og autonomi respekteres. Doktoren må ta hensyn til og følge pasientens verdibaserte preferanser. Respekten for autonomi forplikter oss ikke bare til å respektere, men også fremme selvbestemmelsen og hver enkelt persons autonome valg.¹¹⁸

Urfolk har alltid blitt behandlet som om de skulle vært uvitende pasienter som ikke vet sitt eget beste. FN, multinasjonale selskaper og regjeringer har gjennomført tusenvis av utviklingsprosjekter i god tro, uten å rådspå med urfolk selv. Mr. Max Ooft fra Organi-

sation of Indigenous Peoples i Surinam sier det slik:

Før i tiden levde urfolk i fred i hjemlandet, i harmoni med naturen. Så kom "sivilisasjonen"... De okkuperte landet, vi mistet våre hjem, våre hellige steder, våre landbruksområder, våre jaktområder og våre fiskevann. De kalte det utvikling, vi kalte det ødeleggelse. De sa det ville øke levestandarden, vi sa det brakte ydmykelse. De tjente penger, vi ble fattige. De etablerte store bedrifter, vi ble billig arbeidskraft. De ruinerte det biologiske mangfoldet, vi mistet kildene til våre tradisjonelle medisiner. De snakket om likestilling, vi så diskriminering. De sa infrastruktur, vi så invasjon. De tenkte på sivilisasjon, vi mistet vår kultur, vårt språk og vår religion. De gjorde oss til en del av sine lover, vi så dem gjøre krav på vårt land. De brakte sykdom, våpen, narkotika og alkohol, men ikke likeverdig utdanning og helsestell. Dette har pågått i mer enn 500 år, og det foregår ennå.¹¹⁹

Prinsippet om fri, informert forhåndsgodkjennelse er et uttrykk for flere grunnleggende menneskerettigheter. Artikkel 21.3 i Verdenserklæringen sier at "folkets vilje skal være grunnlaget for den offentlige myndighet".¹²⁰ Artikkel 27 i Konvensjonen for sivile og politiske rettigheter sier at personer som tilhører minoriteter "ikke skal berøves retten til å dyrke sin egen kultur sammen med andre medlemmer av gruppen,"¹²¹ Menneskerettighetskomiteen forklarer i sin General Comment 23 (7) at "når det gjelder kulturutøvelse beskyttet under artikkel 27... spesielt i forhold til urfolk... kan det kreves positive juridiske beskyttelsestiltak og tilpassninger for å sikre effektiv deltagelse av medlemmer fra minoritetssamfunn i beslutninger som kan

115 Permanent Forum on Indigenous Issues: Report of the third session (New York 10-21 mai 2004), UN Doc. E/2004/43, E/C.19/2004/23, Draft decision II

116 UN Press release: World's Indigenous Peoples to meet at United Nations 10-21 May, UN Doc. DPI/2335A, tilgjengelig 13. mars 2006 på: <http://www.un.org/hr/indigenousforum/press1.html>

117 World Medical Association Declaration of Helsinki: Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects, Adopted by the 18th WMA General Assembly, Helsinki, June 1964, tilgjengelig 4. september 2004 på: <file:///C:/MA%20Human%20Rights/The%20dissertation/FPICDeclaration.htm>

118 Howarth, G. Basic Informed Consent, i *Geneeskunde the medicine journal*, Mars 2002, volum 44 nr. 2, tilgjengelig 13. mars 2006 på: <http://www.medpharm.co.za/safp/2002/march/basic.html>

119 Se tale av Ooft, Max. Organization of Indigenous Peoples in Suriname, report of the Working Group on Indigenous Populations on its thirteenth session, Geneve, 24-28 juli 1995. UN Doc. E/CN.4/sub.2/1995/24, paragraf 54.

120 Se FN-sambandets sider: Verdenserklæringen om menneskerettigheter, tilgjengelig 14. mars 2006 på: http://www.fn.no/erklæringer_og_konvensjoner/menneskerettigheter/verdenserklæringen_om_menneskerettighetene

121 Se FN-sambandets sider: FNs internasjonale konvensjoner om menneskerettighetene, tilgjengelig 14. mars 2006 på: http://www.fn.no/erklæringer_og_konvensjoner/menneskerettigheter/fns_internasjonale_konvensjoner_om_menneskerettighetene

berøre dem.”¹²² Artikkel 6 (a) i ILO konvensjon nr.169 forplikter staten å ”rådføre seg med folket som er berørt, ved hensiktsmessige ordninger og spesielt gjennom deres representative institusjoner, når det overveies å innføre lovgivning eller administrative tiltak som kan få direkte betydning for dem”. Artikkel 15.1 proklamerer at ”det berørte folks rett til naturressurser i egne landområder skal sikres spesielt. Slike rettigheter omfatter disse folkenes rett til å delta i bruk, styring og bevaring av disse ressursene.” Og artikkel 16.2 sier at ”når flytting av disse folkene anses nødvendig som ekstraordinært tiltak, skal slik omplassering bare finne sted etter at de er blitt informert og har gitt sitt samtykke på fritt grunnlag.”¹²³ Dette er bare noen av instrumentene under internasjonal lov som støtter opp om prinsippet.¹²⁴ Prinsippet innebærer at alle FN-organer som jobber med saker av relevans for urfolk må søke å øke deltagelsen av urfolk i sine beslutningsprosedyrer. Hvis alle relevante FN-organ hadde fulgt disse anbefalingene, ville de virkelig hatt en enorm innflytelse på hele FN-systemet, og dette ville igjen ført til større innflytelse og makt for Permanent forum.

Innflytelse og makt

I hvilken grad har Permanent forum makt til å påvirke andre FN-organer til å prioritere urfolkssaker? Dette spørsmålet kan kanskje besvares ved å se på hvordan de forskjellige regjeringer kan overtales til å følge menneskerettighetsstandarder. En av de mest omfattende studiene på dette området er gjort av Thomas Risse, Stephen C. Ropp og Kathryn Sikkink (1999). De har utviklet en teori om menneskerettigheters makt og innflytelse basert på en studie av elleve land representert ved fem kontinenter. ”Bumerang teorien” argumenterer for at regjeringer som bryter menneskerettighetsnormer vil bli utsatt for nasjonalt og

internasjonalt press for å følge normene. Etter hvert som presset øker, vil de begynne å svare på kritikken basert på instrumentelle eller prinsipielle motiver. Det blir ofte sagt at mange stater bare bruker pene ord om menneskerettigheter uten at de egentlig bryr seg. Risse og hans kolleger viser hvordan smiskingen øker innflytelsen til de nasjonale og internasjonale pressgruppene og derigjennom øker presset på regjeringene. Mange regjeringer kan synes det er vanskelig å ikke etterfølge ord med handling av redsel for å bli beskyldt for hykleri. Risse argumenterer for at mange regjeringer har ønske om å bli oppfattet som en av ”de snille og gode” – ikke som egoistiske og kyniske. I realiteten kan det hende de ikke bryr seg noe særlig, men hvis de åpent ignorerer menneskerettigheter, kan det få svært negative konsekvenser for økonomien. I det de suges inn i en dialog og i en argumentasjonsprosess, vil de muligens gjøre noen taktiske forandringer for å ”kjøpe seg litt stillhet” fra pressgruppene. Men slike ”taktiske innrømmelser” fører bare til at nasjonale NGO’er og internasjonale pressgrupper styrkes og blir enda mektigere. Dette fører i sin tur regjeringene inn i ”ond sirkel” der de befinner seg i dialog med eksterne og interne kritikere. Det fører til slutt til reelle forandringer i tråd med menneskerettighetsnormene. Risse foreslår en modell bestående av fem steg: undertrykkelse, fornektelse, taktiske innrømmelser, foreskriftsmessig stadium og normkonsistent adferd.¹²⁵

Bumerang-modellen er basert på et vidt spekter av ulike regimer, fra demokratier til diktatur. Hvis man antar at det er et snev av sannhet i denne teorien¹²⁶, er det kanskje mulig å si noe om hvordan man kan få ulike FN-organ til å rette seg etter Permanent forums anbefalinger. Selv om det er en del ulikheter mellom individuelle stater og internasjonale regimer, er det mulig å identifisere en del lignende pressgrupper

122 Se: Human Rights Committee - General Comment No. 23: The rights of minorities (Art. 27), tilgjengelig 14. mars 2006 på: [http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/fb7fb12c2fb8bb21c12563ed004df111?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/fb7fb12c2fb8bb21c12563ed004df111?OpenDocument)

123 Se Kommunal og regionaldepartementets sider: ILO-konvensjon nr. 169 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater, tilgjengelig 14. mars 2006 på: <http://odin.dep.no/krd/norsk/tema/same/016071-990004/dok-bn.html>

124 For en mer detaljert juridisk analyse av prinsippet se: Motoc, Antoanella-Iulia and the Tebtebba Foundation, Preliminary working paper on the principle of free, prior and informed consent, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/AC.4/2004/4, 8. juli 2004

125 Risse, Thomas et al. The Power of Human Rights: International Norms and Domestic Change, Cambridge: publisert av Cambridge University Press, 1999, side 1-38.

126 For en kritisk analyse av Bumerangmodellen se: Freeman, Michael. *Human Rights*, Cambridge: publisert av Polity Press, 2002, side 134-138

og prosesser. Den viktigste antagelsen man må ta, er å gå ut ifra at FN-organisasjoner bryr seg like mye om å bli sett på som "snille og gode" som individuelle stater. I FN-systemet har vi disse pressgruppene i urfolkssaker:

- Permanent forum, ECOSOC og Generalforsamlingen
- Ulike mer eller mindre positive og støttende FN-organer med en policy for¹²⁷ urfolk
- Forskjellige mer eller mindre positive regjeringer¹²⁸
- Inter Agency Support Group
- Urfolksorganisasjoner og ulike NGO'er.

Permanent forum er plassert svært høyt opp i FNs hierarki og dets rapporter inneholder henstillinger til et stort antall FN-organer. Rapportene inneholder spesifikke anbefalinger om hva organene bør gjøre og hvordan de skal rapportere tilbake til Forumet. Rapporten fra den tredje samlingen inkluderer blant annet denne henstillingen:

Forumet oppfordrer de Forente nasjoners organer som har aktiviteter som er av relevans for urfolksskinner (inkludert, men ikke begrenset til OHCHR, ILO, WHO, UNICEF, UNDP, UN-Habitat, UNEP, UNESCO, FAO, UNITAR, de regionale kommisjoner, departementet for økonomiske og sosiale saker i FNs sekretariat, særlig seksjonen for kvinners fremgang, og seksjonen for informasjon i FNs sekretariat), å integrere menneskerettighetene, inkludert forplantningshelserettigheter, særlige hensyn til og behov for urfolksskinner i sine programmer og sin politikk, og rapportere regelmessig tilbake til Forumet. Rapporten bør inneholde informasjon om strategier og policy-evalueringer på regionalt og nasjonalt nivå. Videre bør den

inneholde informasjon om evt. fremgang oppnådd i eksisterende programmer som er tuftet på urfolksskinner, dette i tillegg til policyevaluering og anbefalinger som har med urfolksskinner å gjøre.¹²⁹

Ifølge Spesialrapportøren for menneskerettighetssituasjonen og grunnleggende friheter for urfolk, Mr. Rodolfo Stavenhagen:

Det som er viktig er beskjeden Permanent forum gir til FN-systemet. Forumet er i stand til å nå ut til et stort antall FN-organer som UNESCO, UNICEF, WIPO, WHO, etc. Disse FN-byråene og organisasjonene presenterer sine aktiviteter for Forumet og kommer tilbake til sine organisasjoner med spesifikke anbefalinger.¹³⁰

Hvis et FN-organ av en eller annen grunn ikke rapporterer tilbake til Permanent forum, vil de måtte tåle kritikk fra Forumet, urfolk, regjeringer og enkelte andre FN-organer. I tillegg vil Permanent forum mobilisere andre FN-organer for å legge press på dem som ikke møter opp. Verdens helseorganisasjons representant uteble fra Permanent forums tredje samling og leverte ingen rapport.¹³¹ I rapporten skrev Permanent forum følgende:

Forumet ber inntrengende WHO om å møte opp på dets samlinger, og oppfordrer WHO om å levere en rapport til den fjerde samlingen, med svar på henstillingene fra Forumet på dets første til tredje samling. Forumet beklager at WHO ikke var i stand til å svare på dets henstillinger fra den andre samlingen, spesielt med hensyn til kapittel I, seksjon B, paragraf 16, 63-64, 68, 74, 79 og 82. Forumet anbefaler Spesialrapportøren for retten til helse om å analysere ulikheter i helsestandard for urfolk i utviklingsland i lys av det faktum at De forente nasjoners

127 Begrepet "mer eller mindre positiv" betyr i denne sammenheng at et FN-organ er i dialog med Permanent forum og har en forestilling om at de har en bra policy for urfolk. Noen av disse FN-organene er ILO, WIPO, UNDP, UNICEF, UNESCO, Konvensjonen for biologisk mangfold, Verdensbanken, WGIP og Spesialrapportøren.

128 Positive regjeringer er de som liker å tenke at de selv har en meget bra policy for urfolk, de deltar på samlingene og er i dialog med Permanent forum. Danmark har vært et av de mest positive landene så langt, og de andre skandinaviske landene følger tett på. Andre store land, som for eksempel USA, har også vært ivrige deltagere. Det er ikke nødvendigvis slik at de er særlig gode på urfolk i realiteten, men faktum er at det er statene selv som har etablert Permanent forum. Dette betyr at det er mange stater som støtter Permanent forum.

129 Permanent Forum on Indigenous Issues: Report of the third session (New York 10-21 mai 2004), UN Doc. E/2004/43, E/C.19/2004/23, Draft decision II. Paragraf 5.

130 Se intervju med Stavenhagen i min masteroppgave, side 62, supra fotnote 73.

131 Det som i realiteten skjedde var at representanten fra Verdens helseorganisasjon, Ms. Helena Nygren-Krugh ironisk nok ble syk og kunne ikke møte opp på grunn av manglende helse. Jeg møtte henne kort tid etter den tredje samlingen på en konferanse i Göteborg om menneskerettigheter 14-16 juni. 2004, organisert av Senter for menneskerettighetsstudier i Göteborg.

byråer og spesialenheter, inkludert WHO, ikke utfører helseprogrammer i utviklingsland.¹³²

I tillegg til Permanent forum sine samlinger og rapporter, deltar NGO'er og urfolksorganisasjoner i noen av FN-organisasjonenes møter "hjemme" på egen arena. Der blir regjeringene og FN-organene minnet på henstillingene fra Permanent forum. Hvis de er heldige, vil noen regjeringer støtte deres sak, og for å få slutt på maset kan man tenke seg at FN-organet tar kontakt med Permanent forum eller dets sekretariat for å spørre om mer informasjon. Kanskje er de ikke så interesserte egentlig, men de vil gjerne få slutt på hylekoret. Når de tar denne kontakten, er de på kroken og må gå i dialog. Neste steg er kanskje at de bidrar med en representant fra sitt sekretariat i Inter-Agency Support Group. Dette organet sørger for press innad i de forskjellige FN-organene, og sekretariatet har stor makt når det gjelder å sette ting på dagsorden. Bumerangeffekten avhenger i noen grad av hvilke rettigheter det er snakk om. Men hvis vi snakker om "prinsippet om fri, informert forhåndsgodkjennelse", innebærer det økt deltagelse fra urfolk, noe som betyr at taktiske innrømmelser i seg selv vil øke presset på organisasjonene. Det synes klart at flere og flere FN-organer inngår i en dialog med Permanent forum. Etter hvert som de gjør dette, økes presset på disse organene og andre. I tillegg økes presset på andre FN-organer. Etter hvert som urfolks situasjon blir bedre rundt omkring i verden, vil deres NGO'er og organisasjoner bli sterke, folkene vil bli mer utdannet, og de vil bli i stand til å delta i større grad i beslutningsorganer. Alle disse faktorene vil til syvende og sist øke innflytelsen og makten til Permanent forum. Det er mulig ting tar tid, men Permanent forum for urfolkssaker ble kalt "permanent" for å understreke at

det ikke er et midlertidig FN-organ. Permanent forumet vil ikke forsvinne med det første.

Man bør også merke seg at urfolksmedlemmer av Permanent forum har vært inviterte til å snakke på flere høyprofilerte konferanser og toppmøter. På den måten får de etter hvert en høy status i FN og vil bli behandlet som verdens fremste eksperter på urfolksspørsmål. Man må også huske på at mandatet til Permanent forum er svært bredt og har svært få begrensninger. Forumet har stor kreativ frihet, noe som ble behørig slått fast da Ole Henrik Magga lyktes å få hjelp direkte fra Sikkerhetsrådet. Det som først og fremst begrenser Permanent forums innflytelse er mangel på finansiering. Det er i dag overlesset med arbeid og kan ikke utføre sitt mandat om å koordinere aktiviteter for urfolk i FN-systemet. Selv om statene ikke bare kan legge ned Permanent forum om de blir misfornøyde, så kan de begrense dets makt ved å kutte i budsjettet.

Fremtiden til Arbeidsgruppen for urbefolkninger (WGIP)

Hvilke implikasjoner vil etableringen av Permanent forum ha for fremtiden til WGIP? Det er splittelse mellom regjeringer og urfolk om denne saken. Mange regjeringer argumenter for at etableringen av Permanent forum etter hvert burde føre til nedleggelse av WGIP for å unngå dobbeltarbeid i FN.¹³³ Urfolksorganisasjoner har argumentert for at WGIP og Permanent forum er to helt forskjellige og svært viktige organer som burde komplementere hverandre. Man burde ikke skifte ut den ene for den andre.¹³⁴ Temaet ble ikke løst før Permanent forum ble etablert, og man overlot i praksis beslutningen til Forumet. I forordet til ECOSOC-resolusjon 2000/22 om etableringen av Forumet står følgende:

¹³² Se Permanent forum rapport fra tredje samling, paragraf 90-91, supra fotnote 128

¹³³ Se: Open-ended Inter-sessional Ad hoc Working Group on a Permanent Forum for Indigenous Peoples in the United Nations system: First Report, 25. mars 1999, UN doc. E/CN.4/1999/83; Innstillinger fra: Australia (para. 78), India (para. 79), Switzerland (para. 80), Brazil (para. 82) New Zealand (para. 83), and Governments of the Asian Group (para. 96); supra note 79. Se også: Open-ended inter-sessional ad hoc working group on a permanent forum for indigenous people, Second Report, UN doc. E/CN.4/2000/86, 28. mars 2000, paragraf 53 og 54..

¹³⁴ Se: Report of the Second workshop on a permanent forum for indigenous people within the United Nations system held in accordance with Commission on Human Rights resolution 1997/30, 19. september, 1997, UN doc. E/CN.4/1998/11, Grand Council of the Crees: Written statement to the second workshop on a permanent forum for indigenous peoples, UN Doc. HR/STGO/SEM/1997/CRP.2, se: Saami Council: Written statement to the second workshop on a permanent forum for indigenous peoples, UN Doc. HR/STGO/SEM/1997/CRP.3 Og se også: Declaration of the Second International Indigenous Conference on a Permanent Forum for Indigenous People Ukupseni, Kuna Yala, Panama 4-6 mars 1998 UN Doc. E/CN.4/1998/11/Add.3 18

... etableringen av Permanent forum bør lede til en nøyaktig vurdering av fremtiden til Arbeidsgruppen for urbefolkninger av Underkommisjonen for beskyttelse av menneskerettigheter.

Og i artikkel 8 i resolusjonen besluttet det at:

... idet Permanent forum er etablert og har holdt sin første årlige samling, å evaluere uten å forhåndsavgjøre noen utfall, alle eksisterende mekanismer, prosedyrer og programmer i de Forente nasjoner som angår urfolkssaker, inkludert Arbeidsgruppen for urbefolkninger, med henblikk på å rasjonalisere aktiviteter, unngå dobbeltarbeid og overlapping og fremme effektivitet.¹³⁵

Den tidligere formannen i Permanent forum, Ole Henrik Magga, har prøvd å innlede en dialog med WGIP. Han sier at det er hans ønske at WGIP fortsetter å eksistere. Likevel har han blitt vist en heller kald skulder fra WGIP. Magga forklarer:

Jeg har fått en ganske lunken respons fra Arbeidsgruppen. De oppfører seg som om de er på samme nivå som Permanent forum.¹³⁶

Formannen i WGIP, Mr. Miguel Alfonso Martínez, talte til den tredje samlingen i Permanent forum og la vekt på at WGIP var den første FN-organisasjonen som fullt og helt var dedisert urfolkssaker. Han rapporterte i store ord om prestasjonene til WGIP før han gikk inn på de primære argumentene for fortsatt eksistens av Arbeidsgruppen:

ECOSOC har alltid vært en støttespiller for Arbeidsgruppen, mens Menneskerettighetskommisjonen har vært negative ved flere anledninger... Rådet (ECOSOC) burde ta hensyn til og respektere eksistensen av alle urfolks-FN-organisasjoner. Det er behov for samarbeid og det burde ikke skje overlapping av mandater. Arbeidsgrup-

pen har tatt med i beregningen at den må tilpasse seg den nye situasjonen – at det er tre organer for urfolkssaker i dag (WGIP, Spesialrapportøren og Permanent forum). Vi bør respektere våre mandater og fremme samarbeid.¹³⁷

Det er åpenbart at argumentet at ECOSOC er mer positiv enn Menneskerettighetskommisjonen er totalt irrelevant. Menneskerettighetskommisjonen er underlagt ECOSOC, og det virker temmelig underlig at Arbeidsgruppen etter tre år kun har begynt å "ta i beregning at den må tilpasse seg". Denne talen ble holdt for to år siden. Burde de ikke snart begynne å innse at Permanent forum er ansvarlig for koordinering av alle aktiviteter om urfolkssaker i FN? WGIP har ikke skrevet en eneste rapport eller erklæring om hvordan deres arbeid er fundamentalt forskjellig fra det arbeidet Permanent forum utfører. De som forsvarer Arbeidsgruppen er urfolksorganisasjoner. Deres argumenter for WGIP er som følger:

- WGIP har et spesifikt mandat til å sette ny standard innen menneskerettigheter – Permanent forum har ikke et slikt spesifikt mandat. Det er vesentlig at man ikke "mister mandatområdet" som er av vital betydning for urfolk.
- WGIP er et viktig institusjonelt rom som muliggjør kontakt mellom urfolk og menneskerettighetsrelaterte organer. Og det er et forum hvor urfolk kan informere det internasjonale samfunn om brudd på menneskerettigheter. Muligheten for urfolk å delta uten konsultasjonsstatus i ECOSOC er svært viktig, spesielt siden det bare er 15 urfolksorganisasjoner som har konsultasjonsstatus.
- I FN-systemet er det flere eksempler på organer som jobber med samme typer saker, som for eksempel Kommisjonen for kvinners status, Komiteen for konvensjonen for eliminering av alle former

¹³⁵ Se ECOSOC-resolusjon 2000/22 artikkel 8, supra fotnote 63.

¹³⁶ Se intervju med Magga i min masteroppgave, side 65, supra fotnote 73.

¹³⁷ Se min masteroppgave, side 66, supra fotnote 73.

for diskriminering av kvinner og Utviklingsfondet for kvinner (UNIFEM).

Mandatet til Permanent forum forhindrer dem imidlertid på ingen måte i å lage nye instrumenter innen menneskerettigheter. Hvis WGIP skulle bli oppløst, ville det vært naturlig å overføre budsjettet for WGIP til Permanent forum, slik at denne kan opprette en komité for menneskerettigheter med mandat til å lage nye menneskerettighetsinstrumenter. I dag er det ingen majoritet av stater som vil legge ned Arbeidsgruppen, men hvis WGIP ikke gjør noe drastisk for å rettferdiggjøre sin eksistens, vil det mest sannsynlig opphøre.

Konklusjoner

I introduksjonen stilte jeg spørsmål ved om urfolk virkelig er blitt medlemmer av FN. Svaret er nei. Medlemmene i Permanent forum representerer ingen. De er medlemmer i kraft av seg selv som uavhengige eksperter. I Verdenserklæringen om menneskerettigheters første artikkel står det at alle mennesker er "utstyrt med fornuft og samvittighet". Man kan derfor spørre: hva er det som er så unikt med at FN søker råd fra urfolk direkte? Ville det ikke vært naturlig for enhver organisasjon å spørre de man ønsker å hjelpe om hvordan man skal gjøre det? Dette er helt naturlig og ikke unikt i det hele tatt. Men av en eller annen grunn, helt siden regjeringene for første gang forsøkte å etablere en global fredssorganisasjon, har urfolk blitt behandlet som om de ikke eksisterte. Det er åpenbart at mange urfolk i aller høyeste grad eksisterte lenge før Folkeforbundet og de Forente nasjoner ble etablert. Men i stedet for å bli behandlet som subjekter i internasjonal lov, ble de behandlet som et innenrikspolitisk problem – en sykdom for den nasjonale suverenitet.

Det kan synes som om deltagelse av ikke-statlige representanter var en forutsetning for å sette urfolk på den internasjonale agenda. Det er påfallende at den første internasjonale organisasjonen som brydde seg om urfolk var ILO, som er det eneste internasjonale organisasjonen som består av ikke-statlige medlemmer. ILO er også den eneste organisasjonen som har etablert noen form for menneskerettighetsinstrumenter for urfolk.

Man bør også merke seg at det var av avgjørende betydning at urfolk selv deltok i utarbeidelsen av menneskerettighetsinstrumenter tuftet på respekt og verdighet.

Det nedlatende språket i ILO-konvensjon nr. 107, som tok som utgangspunkt i at urfolk etter hvert ville "utvikle seg" og etter hvert forsvinne, ble forandret først etter at Arbeidsgruppen for urbefolkninger ble etablert. WGIP gav urfolksorganisasjoner uten ECOSOC-konsultasjonsstatus en mulighet til å delta som observatører. Samlingene til WGIP ble raskt en av de største årlige hendelsene ved FN i Genève. Men WGIP er på absolutt laveste nivå i FN-systemet, og svært lite er igjen av urfolks stemmer innen de har blitt modifisert gjennom alle regjeringsfiltre og de administrative nivåene opp til Generalforsamlingen.

Etableringen av Permanent forum var en enorm seier for urfolk. Ikke bare ble det plassert svært høyt opp i FN-systemet, men urfolk fikk også for første gang muligheten til å nominere sine egne eksperter fra sine egne. Aldri før hadde urfolk deltatt som eksperter i et FN-organ på lik linje med regjeringsoppnevnte eksperter. I tillegg har Permanent forum et svært viktig mandat, som ikke bare består av rådgivning til ECOSOC, men også inkluderer den enorme oppgaven å koordinere alle urfolksrettede aktiviteter i FN. I tillegg skal de fremme bevissthet og kunnskap om urfolk i hele FN-systemet og henstille til de FN-organ som i dag ikke har en policy for urfolk å innse sitt ansvarsområde for urfolk. Før FNs konferanse om miljø og utvikling, i Rio de Janeiro i 1992, hadde en urfolksperson aldri vært invitert til å si noe på høyeste nivå i FN. I dag har flere av urfolksmedlemmene i Permanent forum blitt invitert til flere toppmøter. Ole Henrik Magga har talt til Generalforsamlingen flere ganger, og det faktum at han klarte å mobilisere Sikkerhetsrådet til å handle med umiddelbar virkning overfor

situasjonen i Kongo, viser at de Forente nasjoners permanente forum for urfolks-saker virkelig er et "nytt kapittel i historien om urfolk i de Forente Nasjoner".

Den største begrensningen for Forumet er finansieringen. Forumet har et svært lite budsjett og er ikke i stand til å oppfylle sitt mandat om å koordinere alle urfolks-relaterte aktiviteter i FN. Ironisk nok var begrunnelsen for å gi Permanent forum en koordineringsoppgave at FN skulle unngå dobbeltarbeid og dermed tjene penger.

Det er en del uenighet om Forumet burde anføre en rettighetsbasert tilnærming til alle mandatområdene til Forumet: økonomisk og sosial utvikling, kultur, miljø, utdanning og helse. Det er likevel ingen tvil om at menneskerettighetslover er det eneste moralske rammeverk som kan fungere som referanse og veiviser for Forumet. Utvikling, som er et av temaene i mandatet, har endret seg fra å handle om veldedighet og godvilje til å handle om den juridiske retten til en prosess som oppfyller alle menneskerettigheter. Som et FN-organ må Forumet ta hensyn til Millenniumerklæringen og vedtaket gjort av 189 land inkludert 147 statsledere som har sverget på at de ikke vil "spare seg noen anstrengelser" for å fremme retten til utvikling. Forumet er også forpliktet av Generalsekretærens oppfordring til å gjøre menneskerettigheter til en integrert del av alle FNs aktiviteter og programmer. Det er urfolksmedlemmene som presser på for en menneskerettighetsbasert tilnærming, og det er noen av de regjeringsoppnevnte medlemmene som ønsker noe annet. Men hva er deres alternativ?

Permanent forum oppfordrer og bringer sammen representanter fra alle FN-organ som har et mandat som kan være av relevans for urfolk. De FN-organene som har et program for urfolk presenterer sine programmer for Forumet medlemmer og til de ett tusen urfolkslederne og urfolksrepresentantene. Perspektivene til urfolksle-

derne og representantene fra alle kanter av verden gir de forskjellige FN-organene en god indikasjon på hvordan deres programmer påvirker urfolk på grasrotplan. Dette bringer lokalbefolkningen inn i FN – ikke bare i rapporter og statistikker.

Forumet har flere pressgrupper for å få de ulike FN-organisasjonene til å følge Forumets anbefalinger og prinsipper. Det er ulike FN-organer med en policy for urfolk, ulike positive regjeringer, Inter-Agency Support Group og ulike urfolksorganisasjoner og urfolk. Hvis man tar som utgangspunkt at FN-organer bryr seg om sitt gode navn og rykte, er det mulig å bruke Bumerang modellen til Thomas Risse forklare hvordan ulike FN-organ kan bli sugd inn i en argumentasjonsprosess som til slutt fører til forandringer i organisasjonen, som igjen er til fordel for urfolks menneskerettigheter. Permanent forum har ivrig fremmet "prinsippet om fri, informert forhåndsgodkjennelse." Når dette prinsippet begynner å bli integrert i noen av de andre delene av FN, vil Permanent forums innflytelse øke. Dette vil føre til at implementeringen av prinsippet går fortere, noe som igjen vil øke makten til Permanent forum. Permanent forum ble kalt for "permanent" fordi det er her for å bli. Det kan ta tid, men det er åpenbart at Permanent forum etter hvert vil bli en svært innflytelsesrik og viktig FN-organisasjon. Spørsmålet er vel mer hva som skjer med FN som helhet. Det er store reformer på gang.

Når det gjelder Arbeidsgruppen for urbefolkninger (WGIP), ser det ut til at om de ikke er villig til å svare på forpliktelsene til å evaluere WGIP sin fremtid som er pålagt Forumet, så vil den forsvinne. Det beste ville kanskje vært å overføre WGIPs mandat og budsjett til Permanent forum. På den måten kan de opprette en komité for menneskerettigheter som er direkte underlagt Forumet. Slik kan de slippe mer tull fra WGIP.

Referanser

- Andreassen, Bård Anders. Shifting Notions of Development – Implications for the Right to Development, i red. Chris Duckett: The Right to development: Reflections on the first four Reports of the Independent Expert on the Right to Development, Dr. Arjun Sengupta, publisert av Franciscans International, Geneve 2003
- Bull, Kirsti Strøm: Samiske sedvaner som rettsgrunnlag for medbestemmelse? Muligheter og begrensninger innenfor norsk offentlighet, i red. Bjørn Bjerkli og Per Selle: Samer, makt og demokrati: Sametinget og den samiske offentlighet, publisert av Gyldendal Akademiske, Trondheim 2003
- Brownlie, Ian og Guy S. Goodwin-Gill, Basic Documents on Human Rights, fjerde versjon, publisert av Oxford University Press, New York 2002
- Cobo, Matines: Study of the problem of discrimination against indigenous populations, UN doc. E/CN.4/Sub.2/1986/7
- Commission on Human Rights resolusjon 2001/57: Decision to appoint, for a three-year period, a special rapporteur on the situation of human rights and fundamental freedoms of indigenous people, tilgjengelig 19. mars 2006 på: [http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/E.CN.4.RES.2001.57.En?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/E.CN.4.RES.2001.57.En?OpenDocument)
- Declaration of the Second International Indigenous Conference on a Permanent Forum for Indigenous People Ukupseni, Kuna Yala, Panama 4-6 mars, 1998, UN Doc. E/CN.4/1998/11/Add.3 18
- Dias, Clarence J. The Right to Development: back on Centre Stage Where it Belongs, i red. Chris Duckett, The Right to development: Reflections on the First Four Reports of the Independent Expert on the Right to Development, Dr. Arjun Sengupta, publisert av Franciscans International, Geneve 2003
- ECOSOC-resolusjon 1995/32: Establishment of a working group of the Commission on Human Rights to elaborate a draft declaration, tilgjengelig 19. mars 2006 på: <http://www.un.org/documents/ecosoc/res/1995/eres1995-32.htm>
- Economic and Social Council Resolution 2000/22: Establishment of a Permanent Forum on Indigenous Issues, 45th plenary meeting 28. juli 2000, UN doc. E/RES/2000/22. Tilgjengelig 19. mars 2006 på: [http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/E.RES.2000.22.En?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/E.RES.2000.22.En?OpenDocument)
- Eide, Asbjørn, Legal and Normative Bases for Saami Claims to Land in the Nordic, i red. Gudmundur Alfredson & co. The International Journal on Minority and Group Rights, volum 8 No. 2-3, publisert av Kluwer Law International, Nederland 2001
- Fadden, John Kahionhes. The Six Nations: The Oldest Living Participatory Democracy on Earth. Tilgjengelig 19. mars 2006 på: http://www.ratical.com/many_worlds/6Nations/index.html
- FN-sambandets sider: Verdenserklæringen om menneskerettigheter, tilgjengelig 14. mars 2006 på: http://www.fn.no/erklæringer_og_konvensjoner/menneskerettigheter/verdenserklæringen_om_menneskerettighetene
- FN-sambandets sider: FNs internasjonale konvensjoner om menneskerettighetene, tilgjengelig 14. mars 2006 på: http://www.fn.no/erklæringer_og_konvensjoner/menneskerettigheter/fns_internasjonale_konvensjoner_om_menneskerettighetene
- FN-sambandets hjemmeside om FNs Millenniumsdeklarasjon: Millenniumstoppmøtet i New York 6 - 8 september 2000. Tilgjengelig 12. mars 2006 på: http://www.fn.no/erklæringer_og_konvensjoner/millenniumserklæringen/fns_millenniumsdeklarasjon
- Freeman, Michael. Human Rights, publisert av Polity Press, Cambridge 2002, side 134-138
- García-Alix, Lola. The Permanent Forum on Indigenous Issues, publisert av IWGIA, København 2003
- García-Alix, Lola. Indigenous Rights: red. IWGIA: The Indigenous World 2000-2001, publisert av IWGIA, København 2001
- Generalforsamlingens resolusjon 1995/157: Programme of activities for the International Decade of the World's Indigenous People, 97th plenary meeting, 21. desember 1995, UN doc: A/RES/50/157
- Generalforsamlingens erklæring 1994/214: the International Decade of the World's Indigenous People, 17. februar 1995, UN doc. A/RES/49/214
- General Assembly resolution 2003/553: Voluntary Fund for the Participation of Indigenous Peoples, 23. januar 2003, på dets 57 generalforsamling, UN doc. A/57/553
- Generalsekretærens rapport om: Review of the existing mechanisms, procedures and programmes within the United Nations concerning indigenous people, 14. november 1996, UN doc. A/51/493, tilgjengelig 19. mars 2006 på: [http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/A.51.493.En?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/A.51.493.En?OpenDocument)
- Generalsekretærens rapport til Generalforsamlingen: Renewing the United Nations: A Programme for Reform, UN doc. A/51/950, tilgjengelig 21. mars 2006 på: <http://www.unhchr.ch/html/hchr/unrefor.htm>
- Generalsekretærens rapport: Road Map towards the Implementation of the United Nations Millennium Declaration, 6. september 2001, UN doc. A/56/326
- Grand Council of the Crees: Written statement to the second workshop on a permanent forum for indigenous peoples, UN Doc. HR/STGO/SEM/1997/CRP.2
- High Court of Australia: Mambo et al. v. State of Queensland, 1992, 107 A.L.R. 1
- Howarth, G. Basic Informed Consent, i Geneeskunde the medicine journal, mars 2002, volum 44 nr. 2, tilgjengelig 13. mars 2006 på: <http://www.medpharm.co.za/safp/2002/march/basic.html>
- Human Rights Committee - General Comment No. 23: The rights of minorities (Art. 27), tilgjengelig 14. mars 2006 på: [http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/fb7fb12c2fb8bb21c12563ed004df11?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/fb7fb12c2fb8bb21c12563ed004df11?OpenDocument)
- International Labour Organisation: ILO Convention on Indigenous and Tribal Peoples, 1989 (No. 169): A Manual, publisert av ILO, Genève 2003, tilgjengelig 19. mars 2006 på: <http://www.ilo.org/public/english/indigenous/standard/index.htm>
- ILO-konvensjon nr. 169 om urbefolkninger og stamfolk i selvstendige stater, Ratifisert av Norge den

20. juni 1990. Tilgjengelig på KRD sin hjemmeside 10. januar 2006 på: <http://odin.dep.no/krd/norsk/tema/same/016071-990004/dok-bn.html>
- International Labour Organisation: Constitution of the International Labour Organisation, publisert av ILO, Genève 1998
- International Labour Organisation: Indigenous People: Living and Working Conditions of Aboriginal Populations in Independent Countries, publisert av ILO, Genève 1953.
- Kommunal og regionaldepartementets sider: ILO-konvensjon nr. 169 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater, tilgjengelig 14. mars 2006 på: <http://odin.dep.no/krd/norsk/tema/same/016071-990004/dok-bn.html>
- Lile, Hadi Khosravi. The United Nations Permanent Forum on Indigenous Issues, Master dissertation, Norwegian Centre for Human Rights, University of Oslo, 15. september 2004
- Malanczuk, Peter. Akerhurst's Modern Introduction to International Law, Seventh edition, publisert av Routledge, London 1997
- McKeon, Richard. The Basic Works of Aristotle, New York: publisert av Random House Publisher, 1941, side: 1014-1015.
- Menneskerettighetskommisjonens resolusjon 1999/52: A permanent forum for indigenous people in the United Nations system, chap. XV, 56th meeting, Genève 27. april, 1999, tilgjengelig 19. mars 2006 på: <http://www.hri.ca/fortherecord1999/documentation/commission/1999-52.htm>
- Menneskerettighetskommisjonens resolusjon 2000/ 87: Establishment of a Permanent Forum on Indigenous Issues, draft resolution 3, 28. april 2000, 68th meeting, UN doc. E/CN.4/RES/2000/8
- Minde, Henrik Urfolksoffensiv, Folkerettsfokus og styringskrise: Kampen for en ny samepolitikk 1960-1990, in ed. Bjørn Bjerkli and Per Selle. Samer, makt og demokrati, publisert av Gyldendal Norsk Forlag, Oslo 2003
- Minde, Henry. The International Movement of Indigenous Peoples: a Historical Perspective, i red. Terje Brantenberg & co. Becoming Visible; Indigenous Politics and Self-Government, publisert av Senter for samiske studier på Universitet i Tromsø, Tromsø 1995
- Moses, Ted. Renewal of the Nation: i red. Gudmundur Alfredson and Maria Stavropoulou: Justice Pending: Indigenous Peoples and Other Good Causes, publisert av Martinus Nijhoff Publishers, The Hague 2002
- Morgenthau, Hans J. Politics among Nations: the Struggle for Power and Peace (6th ed.), publisert av McGraw-Hill, New York 1985
- Motoc, Antoanella-Iulia and the Tebtebba Foundation, Preliminary working paper on the principle of free, prior and informed consent, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/AC.4/2004/4
- Niezen, Ronald. The Origins of Indigenism: Human Rights and Politics of Identity, publisert av University of California Press, Los Angeles 2003
- Nussbaum, Martha. Woman and Human Development, publisert av Cambridge University Press, Cambridge 2000
- Office of the High Commissioner for Human Rights: Information Note on the mandate of the Special Rapporteur on the situation of human rights and fundamental freedoms of indigenous peoples, tilgjengelig 19. mars 2006 på: <http://www.unhchr.ch/indigenous/rapporteur.htm>
- Office of the High Commissioner for Human Rights: Open-ended inter-sessional Working Group on the Draft Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, tilgjengelig 19. august 2006 på: <http://www.unhchr.ch/indigenous/groups-02.htm>
- Office of the High Commissioner for Human Rights: Working Group on Indigenous Populations, tilgjengelig 19. mars 2004: <http://www.unhchr.ch/indigenous/mandate.htm>
- Office of the High Commissioner for Human Rights: Fact Sheet No.9: The Rights of Indigenous Peoples, tilgjengelig 19. mars 2006 på: http://www.unhchr.ch/html/menu6/2/fs9.htm#*1
- Ooft, Max. Organization of Indigenous Peoples in Suriname, report of the Working Group on Indigenous Populations on its thirteenth session, Geneva, 24.-28. juli 1995. UN Doc. E/CN.4/sub.2/1995/24
- Open-ended Inter-sessional Ad hoc Working Group on a Permanent Forum for Indigenous Peoples in the United Nations system: First Report, UN doc. E/CN.4/1999/83
- Open-ended inter-sessional ad hoc working group on a permanent forum for indigenous people, Second Report, UN doc. E/CN.4/2000/86
- Oppenheim, L. F. L and Hersch Lauterpacht: International Law: a treatise, 8th ed. publisert av Longmans, London 1955
- Permanent Forum on Indigenous Issues: Report of the first session (New York 13.-24. mai 2002), UN doc. E/2002/43/Rev.1, E/CN.19/2002/3/Rev.1
- Permanent Forum on Indigenous Issues: Report of the Second Session (New York 12.-23. mai 2003), UN Doc E/2003/43, E/C.19/2003/22
- Permanent Forum on Indigenous Issues, Report of the third session (New York 10.-21. mai, 2004), UN Doc. E/2004/43, E/C.19/2004/23
- Permanent Forum on Indigenous Issues: Report of the fourth session (New York 16- 27 mai 2005), UN doc. E/C.19/2005/9. Tilgjengelig 26. februar 2006 på: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/377/61/PDF/N0537761.pdf?OpenElement>
- Pruncha, Francis Paul. The Great Father: The United States Government and the American Indians, publisert av University of Nebraska Press, Lincoln 1986
- Rawls, John. Justice as Fairness: Political not Metaphysical, i red. Samuel Freeman, John Rawls: Collected Papers, publisert av Harvard University Press, Massachusetts 1999
- Rawls, John: The Idea of an Overlapping Consensus, i red. Samuel Freeman. John Rawls: Collected Papers, publisert av Harvard University Press, Massachusetts 1999
- Report of the Secretary-General: Review of the existing mechanisms, procedures and programmes within the United Nations concerning indigenous people, 14. november 1996, UN doc. A/51/493, tilgjengelig 19. mars 2006 på: [http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/A.51.493.En?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/A.51.493.En?OpenDocument)
- Report of the Second workshop on a permanent forum for indigenous people within the United Nations system held in accordance with Commission on Human Rights resolution 1997/30, 19. september,

- 1997, UN doc. E/CN.4/1998/11
- Risse, Thomas et al. *The Power of Human Rights: International Norms and Domestic Change*, publisert av Cambridge University Press, Cambridge 1999
- Roulet, Florencia. *Human Rights and Indigenous Peoples: a Handbook on the UN System*, publisert av International Work Group for Indigenous Affairs, Copenhagen 1999
- Roy, Chandra and Mike Kaye: *The ILO: a Handbook for Minorities and Indigenous People*, publisert av Minority Rights Group International and Anti-Slavery International, Genève 2002
- Samerådet: *Written statement to the second workshop on a permanent forum for indigenous peoples*, UN Doc. HR/STGO/SEM/1997/CRP.3
- Sanders, Douglas. *The Re-Emergence of Indigenous Questions in International Law*, I red. Anaya, James: *International Law and Indigenous Peoples*, publisert av Ashgate Publishing Company, Burlington 2003
- Sen, Amartya. *Development as Freedom*, publisert av Anchor Books, New York 2000
- Sweepstone, Lee. *A New Step in the International Law on Indigenous and Tribal Peoples: ILO Convention No. 169 of 1989*, i red. James S. Anaya: *International Law and Indigenous Peoples*, publisert av Ashgate Publishing Company, Burlington (USA) 2003
- Sweepstone, Lee. and Gudmundur Alfredson, *The Rights of Indigenous Peoples and the Contribution of Erica Daes*, i red. Gudmundur Alfredson and Maria Stavropoulou: *Justice Pending: Indigenous Peoples and Other Good Causes*, publisert av Martinus Nijhoff Publishers, The Hague 2002
- Tauli-Corpuz, Victoria. *The Birth of the UN Permanent Forum on Indigenous Issues*, tilgjengelig 10. mai 2006 på: http://www.tebtebba.org/tebtebba_files/unpf/pf1/pf.htm
- United Nations Children Fund: *Rights and results: what we do*, Tilgjengelig 12. mars 2006 på: <http://www.unicef.org/rightsresults/index.html>
- UN Press release: *World's Indigenous Peoples to meet at United Nations 10.-21. May*, UN Doc. DPI/2335A, tilgjengelig 13. mars 2006 på: <http://www.un.org/hr/indigenousforum/press1.html>
- UN Press Briefing: *Press Conference by Indigenous Peoples of Democratic Republic of Congo*, 21. mai 2003, tilgjengelig 26. februar 2006: <http://www.un.org/news/briefings/docs/2003/indigenousDR-Cpc.doc.htm>
- UN Press Release: *First Permanent Forum on Indigenous Issues to meet in New York in May 2002*, UN doc. ECOSOC/5991, PI/1368
- UN Press Release; *'You Have A Home At The United Nations' Says Secretary-General, as Indigenous Forum Concludes First Session*, UN Doc. SG/SM/8249, HR/4603, 24. May 2002. Tilgjengelig 19.mars 2006 på: <http://www.un.org/rights/indigenous/sgsm8249.doc.htm>
- Verdenskonferansen for menneskerettigheter: *The Vienna Declaration: Program of Action*, 12. juli 1993, UN Doc. A/CONF.157/23, tilgjengelig 19. mars 2006 på:
- Wiessner, Sigfried. *Rights and Status of Indigenous Peoples: a Global Comparative and International Legal Analysis*, i red. James S. Anaya: *International Law and Indigenous Peoples*, publisert av Ashgate Publishing Company, Burlington (USA) 2003
- World Medical Association Declaration of Helsinki: *Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects*, Adopted by the 18th WMA General Assembly, Helsinki, June 1964, tilgjengelig 4. september 2004 på: <file:///C:/MA%20Human%20Rights/The%20dissertation/FPICDeclaration.htm>
- Working Group on Indigenous Populations: *Provisional Agenda for the Twelfth Session of the, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/AC.4/1994/L.1*, tilgjengelig 19. mars 2006 på: <http://www.cwis.org/fwdp/International/agenda12.txt>
- Working Group on Indigenous Populations: *Consideration of a Permanent Forum for Indigenous Peoples*, note by secretariat, compilation of extracts of declarations and programs of actions pertaining to indigenous people from high level United Nations Conferences, 12. juni 1996, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/AC.4/1996/5/Add.1
- Østerud, Øyvind. *Nasjonenes selvbestemmelsesrett*, publisert av Universitetsforlaget, Oslo 1984

Hadi Khosravi Lile

vokste opp i en liten bygd i nærheten av Alta på 80-tallet, mens konflikten om utbyggingen av Altavassdraget pågikk. Hans far er samisk og hans mor er fra Iran. Hadi arbeider som rådgiver for Galdu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter. Han har en mastergrad i menneskerettigheter fra Universitetet i Oslo. Han skrev mastergradsoppgaven sin om FNs Permanente forum for urfolkssaker. Han har også en mastergrad i Freds- og konfliktstudier fra University of Ulster i Nord-Irland. Hadi har arbeidet med minoritets- og urfolkssaker både som avisjournalist for Finnmark Dagblad og som TV- og radiojournalist for NRK Migrapolis.

Kompetansesenteret for urfolks rettigheter

(Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš)

har til formål å øke kunnskapen om og forståelsen for samiske og urfolksrettigheter. Virksomheten går bl.a. ut på å samle inn, tilrettelegge og formidle relevant informasjon og dokumentasjon om urfolksrettigheter nasjonalt og internasjonalt. Målgrupper er alle som søker kunnskap om urfolksrettigheter, herunder skoler, frivillige organisasjoner, offentlige institusjoner og myndigheter.

GÁLDU

Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš

Kompetansesenteret for urfolks rettigheter

Resource Centre for the Rights of Indigenous Peoples

NO 9520 Guovdageaidnu/Kautokeino Telefon +47 7848 8000 Faks +47 7848 8020 www.galdu.org